Туркистон бир, ватан бир

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1994 йил 5 февраль • Шанба • № 10 (14171) ترکستان TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

Адабиёт, санъат ва меъморчилик соҳасида Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофотини бериш тўғрисида

Адабиёт, санъат ва меъморчилик соҳасида Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофотлари қўмитасининг 1994 йилги Алишер Навоий номидаги Давлат мукофотларини бериш тўғрисидаги таклифларига биноан,

Адабиёт, санъат ва меъморчилик соҳасидаги энг яхши ижодий ишлар учун 1994 йилги Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Республикаси Давлат мукофотлари қуйидагиларга берилсин:

АДАБИЕТ СОҲАСИДА:

Абдулла ОРИПОВга — «Муножот» сайланма шеърий китоби учун;

ШУКРУЛЛОга — «Кафансиз қўмилганлар» хотира романи учун;

Барот БОЙҚОБИЛОВга — «Навоийнома» чоркитоби учун;

МЕЪМОРЧИЛИК СОҲАСИДА:

Шароф Рашидович РАШИДОВга — (марҳум) Тошкентдаги Халқлар Дўстлиги саройини бунёд этиш ғоясининг бош муаллифи ва ижодий раҳбари; **Асадулла Ашрабович ХЎЖАЕВга** — (марҳум) меъморчилик-қурилиш мажмуи раҳбари; **Евгений Григорьевич РОЗАНОВга** — лойиҳа муаллифи ва меъморлар гуруҳи раҳбари; **Фарҳод Юсупбоевич ТУРСУНОВга** — лойиҳа муаллифи, меъмор — Тошкентдаги Халқлар Дўстлиги саройи меъморчилик мажмуи учун;

Ҳошимхўжа МАҲАМАДИЕРОВга — меъмор; **Улаш ЖАЛИЛОВга** — бинокор, уста, қурувчи; **Абдушукур САТТАРОВга** — дурадгор уста, қурувчи; **Мусо ҒУЛОМОВга** — меъмор — Самарқанд вилояти Ургут туманида истиқлол руҳи ва халқ ташаббуси билан бунёд этилган миллий меъморчилик ва халқ амалий санъати мажмуи учун;

ХАЛҚАРО ИЖОДИЙ ҲАМКОРЛИК СОҲАСИДА:

Аҳсан БОТУРга — туркиялик адабиётчи — Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлар» романи таржимаси ва Абдулла Қодирий асос солган ўзбек романчилиги мактаби ютуқларини Туркия китобхонларига танитган ижодий ишлари учун.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1994 йил 4 февраль.

БИТИМ ИМЗОЛАНДИ

Мамлакатимиз Президенти Ўзбекистонда амалга оширилаётган ислоҳотлар, Вьетнам билан ўзаро муносабатлар хусусида сўзлади. Вьетнамнинг очиқ эшиклар сиёсати, мамлакатда бозор иқтисодиётига ўтиш жараёнларининг кечиши ва сўнгги йилларда бу борада эришилган муваффақиятлар Ўзбекистонда диққат билан кузатиб борилаётганини таъкидлади.

— Ташрифингиз чоғида имзоланган ҳужжатлар тараққиёт йўлига эга икки мустақил давлат ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлайди, — деди Ислом Каримов меҳмонга. — Келгусида Вьетнам билан иқтисодий алоқаларни ривожлантириб, сармояларни ўзаро рағбатлантириш борасида ҳужжатлар қабул қилиш, қўшма банклар очиш истагидамиз.

Вьетнам ташқи ишлар вазири республикамиз раҳбарига ўз мамлакати Президентининг саломи ва эҳтиромини етказар экан, Ўзбекистонда амалга оширилаётган ишлар кўлами қисқа фурсатда самара беришига умид билдирди. Нгуен Мань Кам Вьетнамдаги уруш йилларида, ундан кейинги тикланиш даврида ўзбек халқи кўрсатган кўмак ва меҳр учун ўз ҳукумати ҳамда халқи номидан миннатдорлик изҳор этади.

Қабул маросимида Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири Саидмухтор Саидқосимов ҳамда Вьетнам Социалистик Республикасининг мамлакатимиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси Нгуен Ван Дак қатнашди.

(ЎзА).

Ину
Сонгга хабар

БАЙРАМ БАЙРАМДЕК ЎТДИ

Сурхондарё вилояти қишлоқ хўжалик меҳнаткашларининг анъанавий ҳосил байрами бўлиб ўтди. Унга қўшни Тожикистон, Туркманистондан ҳамда республикамизнинг вилоятларидан вакиллар ташриф буюришди.

Айтиш мумкинки, 1993 йил вилоят деҳқонлари учун ўзига хос йил бўлди. Пахта режаси 102,4 фоизга уддаланди. Бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг йиллик режалари ҳам шараф билан бажарилди. Умуман, вилоят аҳли 1993 йилдан хурсанд. Чунки барча соҳаларда ўсиш бўлди. Шундан-да, байрам ҳам байрамдек ўтди. Тошкентдан келган бир гуруҳ таниқли артистлар (Ўзбекистон халқ артисти Ёқуб Аҳмедов, қизиқчи Обид Асомов...) нинг чиқишлари, халқнинг севимли миллий ўйинлари — кўпкари, кураш дилларга ором бахш этди.

ҚОНУН УСТИВОРЛИГИ ЙЎЛИДА

Ўзбекистон Республикаси прокуратурасида Республика бош прокурори, I-даражали давлат адлия маслаҳатчиси, Бўритош Мустафоев раислигида кенгайтирилган ҳайъат йиғилиши бўлиб ўтди.

Йиғилишда Республика Бош прокурорининг ўринбосари Сирожиддин Мирсафоев Республика прокуратурасининг 1993 йил иш якунлари бўйича маъруза қилди.

Маъруза юзасидан йиғилишда иштирок этган барча вилоят прокурорлари сўзга чиқишиб, жиноятчиликка қарши курашда амалга оширилаётган ишлар бўйича ҳисоботлар беришди.

Кенгайтирилган ҳайъатда жиноятчиликнинг олдини олиш ва унга қарши курашда ўтган йилда амалга оширилган, 1994 йилда амалга оширилиши лозим бўлган иш режалари ҳақида йиғилиш иштирокчиларига маълумотлар берилди.

Муҳамадали ТОШТЕМИРОВ.

ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТА ЙИҒИЛИШИ

Маълумки, шу ойнинг учинчи ўн кунлигида Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи ташаббуси билан Андижон вилоятида ёш тадбиркор ва ишбилармонларнинг илмий-амалий анжумани бўлиб ўтади. Куни-кеча шу тадбирга тараддуд кўриш ташкилий қўмитасининг йиғилиши бўлиб ўтди. Уни Андижон вилоят ҳокимининг биринчи муовини, ташкилий қўмита раиси М. Олимов олиб борди.

Ёшлар Иттифоқи Андижон вилоят қўмитасининг биринчи котиби Н. Ашуров «Тадбиркор—94» анжуманига тайёргарлик ишларининг бориши, Ёшлар Иттифоқининг амалга ошираётган юмушлари хусусида ахборот берди.

Йиғилишда вилоят ташкилотлари ва корхоналари раҳбарлари, тадбиркорлар қатнашдилар. Анжуманга тайёргарлик кўришдаги ишлар пухта ва сифатли бўлиши юзасидан аниқ тадбирлар белгилаб олинди.

(Ўз мухбиримиз).

Ину
Сонгга хабар

ОЛИС АЛЬБИОН ЯҚИН БЎЛИБ БОРМОҚДА

Тошкентга, Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов номига Британия Қироллиги туғроси зарб этилган иккита мактуб келди. Уларнинг бирини Букингем саройидан Буюк Британия қироличаси Елизавета II, иккинчисини — Даунинг Стритдаги Британия ҳукумати қароргоҳидан Бош вазир Жон Мейжор йўллаган.

* * *

Муҳтарам жаноб Президент,

13 декабрда йўллаган мактубингиз учун ташаккур. Лондонга сафарингиз муваффақиятли ўтганидан хурсандман. Сиздек мўътабар меҳмонни кутиб олиш бизга катта мамнуният бахш этди.

Мени ва оиламиз аъзоларини Ўзбекистонга таклиф этганингиз учун ҳам ташаккур билдираман. Малика Анна ўтган йилги сизнинг меҳмондўстлигингизни доим эслаб юради. Келажакда ҳам бундай борди-келдиларимиз давом этади, деб умид қиламан. Бизнинг ҳукуматимиз сизнинг Буюк Британияга ташрифингиздан кейин ўзаро муносабатларимизни янада мустаҳкамлашга интилаётганидан ҳам хабардорман.

Сизни дўст сифатида қадрловчи

Қиролича ЕЛИЗАВЕТА II
Букингем саройи,
1994 йилнинг 17 январи

* * *

Муҳтарам жаноб Президент,

13 декабрда йўллаган мактубингиз ҳамда ўтган йил ноябрь ойида Бирлашган Қироликка қилган сафарингиз якуни ҳақидаги илиқ сўзларингиз учун ташаккур.

Лондонга сафарингиз муваффақиятли ўтганидан ғоят хурсандман. Мен суҳбатларимиздан жуда катта мамнуният ҳиссини туйдим ва айниқса сизнинг ташрифингиз Британия компаниялари билан эътиборга лойиқ алоқалар боғлаш имконини берганидан алоҳида қаноат ҳосил қилдим.

Ўзбекистонга таклифингиз учун ташаккур. Мавриди келганда таклифингиздан фойдаланишдан умидворман ва келажакда вазирларимизнинг ўзаро борди-келдилари доимий тус олади, деб ишонаман. Бу икки томонлама муносабатларимизни кучайтириш, мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро манфаатли алоқаларни янада мустаҳкамлаш имконини беради.

Эҳтиром билан

Жон МЕЙЖОР,
Буюк Британия Бош вазири

Лондон,
1994 йилнинг 18 январи

Ёшлар Иттифоқида нима гап?

«ТУРКИСТОН» ТАВАЛЛУД ТОПГАН КУН АРАФАСИДА

— «Туркистон» қачон таваллуд топган? ...Билмайсиз? Ана, холос. Ахир у дастлаб бундан сал кам етмиш йил бурун — саккизинчи февраль куни ёруғлик кўрган-ку!

Мана шунақа гаплар. Агар саналарга аниқлик киритадиган бўлсак, Сизнинг севимли газетангиз 1925 йилнинг 8 февралидан буён изчил нашр этиб келинади. Тўғри, узоқ даврларда газета бошқа ном остида чиққан. Аммо муҳими бу эмас, масаланинг моҳияти шундаки, «Туркистон» ҳамиша ўз саҳифаларини ёшларга бағишлаган. Унда ёшлар тенгқурларига тенгдошлари, уларнинг қувончу ташвишлари, дарду дунёси ҳақида ҳикоя қилишган.

«Туркистон» бугун ҳам ҳар тонг саҳар сизнинг хонадонингизга кириб бораётир. Унинг саҳифаларига назар ташлаб, азал-азалдан яшаб келаётган анъаналар умрбоқийлигини ҳам, тоза қон янглиғ ҳаётга кириб келаётган навқирон авлод нафасини, улар айтаётган уйғоқ сўз ҳароратини ҳис этиш мумкин. Бундан ҳам муҳими — газета ҳамиша ёшларнинг йўлдоши, уларга ҳамдам, ҳамнафасдир.

Куни кеча Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитасида бўлиб ўтган «Туркистон» газетаси таҳрир ҳайъати йиғилишида шу ҳақда гап борди. Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси Биринчи котиби Алишер Тешабоев, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси қошидаги Атамашунослик қўмитаси раиси, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Одил Ёқубов, биология фанлари доктори, профессор Абдуқодир Эргашев шу ҳақда, ҳозирги ёшларни Ватанга муҳаббат, Истиқлолни мустаҳкамлаш руҳида тарбиялаш, бу борада қилинаётган ва амалга оширилиши лозим бўлган ишлар ҳақида гапиришди.

«Туркистон»нинг Бош муҳаррири, ёзувчи Ғаффор Ҳотамов газета йўналишидаги асосий қирралар, унинг яқинлашиб келаётган етмиш йиллик айёми ва шунга ҳозирлик, вилоятларда «Туркистон» кунларини ўтказиш, Ўзбекистон мустақиллигининг уч йиллиги ҳамда «Туркистон»нинг тўйи муносабати билан энг яхши шеър, ҳикоя, мақоланавислик ва фотоасарлар бўйича конкурс эълон қилиш каби галдаги тадбирлар ҳақида маълумот берди.

Таҳрир ҳайъати йиғинида 1994 йилнинг ўзига хос жиҳатларидан бири тадбиркорликка, хусусан, ёш ишбилармонларга кенг йўл очилганлиги эканлиги қайд этилди. «Туркистон» бу борада амалга ошириши лозим бўлган ишлар режалаштирилди. Шунингдек, 1994 йил оила йили ҳамдир. Газета бу йўналишда, Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи қурултойига ҳозирлик, ҳозирги ёшлар амалга ошираётган хайрли ишлар, талабалар ҳаётини изчил ёритиш хусусида ҳам фикрлашилди.

Йиғилишда Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси котиби Боймурод Юсупов иштирок этди.

Тақдир сўқмоқлари

АНАМОЙ

...Бу қишлоқ маконда минг йил муқаддам ҳам бор эди. Бир юртнинг адоғини эмас, қоқ марказини белгиларди. Ҳали қарамликка юз тутмаган замонларда Хива хонлигининг ҳарбий-жуғрофик қулай ўрнидаги бу аҳоли қасабаси — Ғозиобод номи билан машҳур эди. Ким билади, жой атамасига бошқача мазмун берадиганлар ҳам бор...

Давр талаби, «доҳийларнинг хоҳиш-иродаси билан бир кунда қишлоқ қоқ ўртасидан иккига бўлинди ва оралаб чегара ўтди. Шу ҳодисадан роппа-роса қирқ тўрт йил кейин, шу қишлоқда — Хоразм ҳудудида, тракторчининг ўртаҳол оиласида бир қизча дунёга келди. У оилада еттинчи фарзанд эди. У пайтлари ер ҳудудсиз бўларди. Бир қўра қўй қўзи асрашарди. Қишлоқ боласига бари бир — ўғилми-қизми сигир, қўй боқишга мажбур. Бунинг уяти-да, йўқ. Дунёга энганида онаизори Онабиби опа яхши кўрганидан Анамой деб ғаройиб ва антиқа исм қўйган. Оёқяланг дала чангитиб ўсган қиз ҳатто ўрта мактабнинг битирувчи синфида ўқиб юрган кезлари ҳам қўй боқарди. Мактабдан келган заҳоти қўлига яримта нонни оларди-ю, қўйларни олдига солиб, далага кетарди. Даладан қайтгач, акалари қатори ғишт қуяр, чарчоқ нималигини билмасди. Ҳар куни минг дона ғишт қуйишга аҳд қилганди. Агарда вақт бўлмай режасини уддалай олмаса, кечалари ҳам ишлашдан қайтмасди.

У саккиз ёшга тўлган йили отаси бевақт вафот этди. Ун нафар болани боқиш, кийинтириш, уйли-жойли қилиш онасининг зиммасига тушди. Тўй қилиш, иморат солиш айтишга осон.

Анамой ва унинг ишга яраб қолган ака-укалари меҳнатлари билан, азоб-уқубатлари билан ўз тақдирларини яратишди. Акалари уйландилар, иморат қуриб, ўз оилаларини бўлакладилар. Опалари-ю, сингиллари турмуш қуриб кетишди...

Ҳаммаси меҳнатнинг орқасидан. Тиниб-тинчимаслик, кечаю кундуз тер тўкиш, ғердайиб юрмаслик натижаси...

Анамойнинг ўқиш орзуси бор эди. Бунга имкон қайда? Шунинг учун ҳарна колхознинг юмушидан енгил ва мунтазам маоши бор, деб мактабни тугатган йилидаёқ, туман марказий шифохонасининг жарроҳлик бўлимига ишга кирди, — санитарка бўлиб. Кунда неча карра операциялар ўтказиладиган, оғир беморлар ётиб даволанадиган бўлимда санитарка бўлиб ишлашнинг енгил томони бўлади дейсизми?..

У дарвоқе ўқимоқчи эди. Ишлаш билан бир қаторда қаторасига уч йил тиббиёт билим юртига ҳужжат топширди. Ўтолмади. Ҳатто бир гал Нукусдаги билим юртига йўлланма билан жўнатишди — имтиёзли қабул қиладилар шу соҳада ишлаяпти, деб. Аммо, яна омади чопмади...

Барибир ўқийман, деб ўзини овутди. Ишлайверди. Пахта мавсумида ҳамширалар ва бошқа ишчи-хизматчилар орасида энг кўп пахта терадиган ҳам Анамой эди. Уни ҳатто райқўмнинг бюро йиғилишида илғорлар қаторида намуна қилиб кўрсатишарди...

Кейин бир куни бахт тўйи бўлди — аммасининг ўғлига узатишди. Оёқ-қўли чаққонгина, ишлаб ҳормайдиган, тиниб-тинчимас келин қайси хонадонни гуллатмайди? Бундай қизни келин қилишни ким орзу этмайди?

Ҳаммаси ана шундай яхши кетаётганди. У ҳам бир оиланинг бошини тутиб, фарзандлар ўстириши мумкин эди. Ҳамма қатори тўй-маъракаларга қатнашиб, давранинг тўридан жой олиши ёки мезбонлар қаторида қўли-қўлига тегмай хизмат қилмоғи мумкин эди. Кун келиб, у орзусига етишар, ҳеч бўлмаганда шафқат ҳамшираси бўларди...

Биз нега фақат ўтган замонда гапираяпмиз? Анамой орамизда бор-ку! У барчамиз қаторида эртанги кунга умид билан яшамоқда-ку!

Ҳар бир тирик жоннинг ҳаётида бахтли ва бахтсиз кунлари бўлади. Булар кўзимизга таниш — саноқли уч юз олтмиш тўрт ёки беш куннинг маълум саналари. Кимдир 13 августни ёмон кўради, кимдир эса 26 августни кўзларига тўтиё қилади. Шунчаки, мисол учун айтаяпмиз. Анамойнинг ҳаётидаги энг бахтсиз сана — 1990 йилнинг 31 декабри.

31 декабрь! Байрам арафаси, йил алмашуви. Бу кун барчада байрам кайфияти бўлади. Кўнгиллар чоғ, ҳаммага яхшилик қилгинг келаверади. Аммо, Анамой ўша кунни эсласа...

Шу куни ишдан вақтли чиқишди, байрам арафаси уйларига шошилардилар. Тақдирни қарангки, «Қўшкўпир — Ғазовот» автобуси ярим йўлда бузилиб қолди. Пиёда йўлга тушдилар. Тўрт қиз. Улар катта йўл ёқалаб, шодон гурунглашиб уйига қайтишарди. Янги йилни кутиб олишлари, байрам куни қиладиган ишларидан гапиришарди. Яхши кунда мулоқотга мавзу тиқилиб ётади. Кўнглингдагини айтиб тугатолмайсан...

Ҳаммаси туйқусдан рўй берди. Қарши тарафдан келаётган «Жигули» гарчи йўлда бўлак улов бўлмасада дабдурустдан гаплашиб кетаётган қизларнинг устига бостириб келди ва уларнинг иккитасини уриб ўтди. Уриб ўтдигина эмас Анамойни ҳатто анча жойгача судраб борди.

Анамой хотирлайди: «Онгим ўзимда эди. Машина тагига тушибман. Анча жойгача судраб борди. Бир маҳал ҳайдовчи йигит кабинадан тушиб, машина тагига қаради ва ётганимни кўриб, қайтиб машина миниб яна ҳайдамоқчи бўлди. Аммо, қизлар қийчув кўтаришиб ҳайдашга қўйишмади. Кейин мени машина тагидан тортиб олишди...».

У, аввал, туман шифохонасида, сўнг вилоят касалхонасида узоқ вақт ётди. Бир неча мураккаб, оғир операцияларга чидади. Аммо, бир одамнинг ҳаётини барбод айлаган йигит... Мана орадан уч йил ўтибдики, бир марта ҳол сўраб келмади... Лоақал бир марта!

Тиббиётнинг хулосаси аянчли эди. Унинг мадад сўраб ёзган кўпдан-кўп шикоятномаларига вилоят соғлиқни сақлаш бўлимидаги мутахассислар қисқагина изоҳ ёзишган холос: «...Сизнинг ўн иккинчи кўкрак умуртқангиз синиб, орқа мияни етти сантиметр узунликда узиб юборган. Сизнинг оёқларингиз сезмай ва ишламай қолган. Ҳозирги замон тиббиёт тараққиётида орқа мия узилганини тиклаш имкони йўқ. Сизга бадан тарбия, массаж, организмни кучайтирувчи дорилар олиб, машқлар қилиб юриш тавсия қилинади».

У ўтган уч йилда қанча хатлар ёзди, мадад сўради.

Унинг дардини тинглаган кам бўлди. Тўғри, ўзи хизмат қилган ноҳия шифохонасининг жарроҳлик бўлими ходимлари байрамларда, бошқа бўш вақтларида кўнгил сўраб келиб туришади. Маҳаллий раҳбарлар ҳам ногирон қизга имкон қадар ёрдам беришмоқда. У ётган хонага телефон тушириб беришди, бир савобталаб киши унга яп-янги телевизор совға қилди. У ёзган хатдан сўнг қўқонлик табиб Мўйдинхўжа даволаш мақсадида келди. (Йўл-йўлакай «Туркистон»нинг арзимас совға-саломини ҳам топширди).

«Дунёда яхшилар кўп. Шулар борлиги учун ҳам эртанги кунга умид билан яшаяпман. Узоқ-яқиндан орттирган танишларим, дўстларим хатлар ёзиб туришади, қўнғироқ қилишади, кўнгил беришади. Хивалик шоир Зарифий эса кўнглимни кўтариб шеърий мактублар йўллаб туради...

Дунёда яхшилар кўп. Шоватлик машҳур синиқчи киши ўзи келиб, бир неча кун халқ табобати йўллари билан даволади, оёққа туриб кетишимни истади...

Дунёда бундай оғир хасталикни бошдан кечираётган ва тақдир туфайли оёққа туриб кетганларни, одамлар орасига қайтганларни эшитаман, ўқийман. Касьян деган машҳур дўхтир умуртқа поғонаси синиқлари бўйича жаҳонда ном чиқазган дейдилар. Менга ўхшаган кўплаб бандалар ундан шифо топишибди...

Аммо, у ёққа бориб даволанишнинг ўзи бўладими? Тошкентлик бир профессор дўхтирлар берган хулосалар ва рентген тасвирларини кўриб, «Мен бу қоғозларга қараб бирор нарса дея олмайман. Қани имкони бўлса, ўзини олиб келсангизлар, кўрардим, балки оёққа туришига ёрдам берардим», дебди. Ҳатто, шунга етишиш маҳол...»

Анамойнинг умидлари кўп. Аммо, у мутлақо тушкунликка тушмаган. Эртанги кунга УЛУҒ УМИД билан яшаяпти. Бир куни, албатта, оёққа туриб кетишига ишонади. У ётган хона шипидан тортилган икки арқон воситасида ҳар куни бадан тарбия қилади.

Унинг каравоти тепасида Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг сурати бор. Кундалик ўқиш китоблари орасида эса муқаддас Қуръони Карим алоҳида ажратиб қўйилган. У шу ётган ҳолида мустақил араб имлосини ўрганди, Қуръон ўқишга тутинди...

Умидбахш кунларнинг бирида Анамой юртбошига хат ёзди. Аҳволини маълум қилди. Шундан кейин, вилоятдан бир қатор масъул ўртоқлар йўқлаб келдилар, туман ҳокимлиги ҳаракати билан унга аравача ҳадя қилинди, эътибор кучайди.

У ўзига кўрсатилган ғамхўрликдан сўнг яна Юртбошига хат ёзди — миннатдорчилик мактуби.

* * *

... Яқинда Анамой Матқаримовани кўргани бордик. Аччиқ қисмат иродасини синдира олмаган гўзал синглимиз билан узоқ суҳбатлашдик. У маҳаллий раҳбарлар эътиборида экани, яхши кунларда, байрамларда хабар олишиб ҳол-аҳвол сўраб кетишларини миннатдорлик билан сўзлаб берди. Ўзбекистон Республикаси Конституцияси бир йиллиги байрамида, янги йил арафасида ҳам совға-саломлар келтиришибди. Туман Ёшлар Иттифоқи Қўмитаси биринчи котиби Маҳмуд Тангрибергaнов эса вақтли нашрларга обуна бўлишда беҳоли қудрат ёрдам берган...

Иродали Анамойга сиҳат-саломатлик, хуш кайфият тиладик. Ишонамизки, мазкур мақоладан сўнг уни сўраб келувчилар, ҳолидан хабар олувчилар янада кўпаядилар.

Р. БОБОХОНОВ
А. АҲМЕДОВ.

ҚАБОҲАТГА ОТИЛГАН ЎҚ

• Суд залидан

Республика Олий суди жиноий ишлар ҳайъатида самарқандлик уюшган жиноий гуруҳнинг ўн икки аъзосига ҳукм ўқилди. Уч киши энг олий жазога, қолганлар узоқ йиллик қамоқ жазосига маҳкум этилди. Улар бу муддатни кучайтирилган режимдаги меҳнат колониясида ўтайди.

Улар қасддан қилинган еттита қотилликда ва бошқа бир қатор жиноятларда айбланди. Олий Суд Судьяси Бахтиёр Тойжонов раислик қилаётган бу суд иши саккиз ойдан ҳам кўпроқ давом этди.

...Ҳукмнинг муқаддимаси, аслида, 1991 йил 11 июлидан бошланган эди. Ўша куни Самарқанддаги жиноий тўдаларнинг маманман деганларидан бири, 28 яшар Тўлаган Аҳадов Самарқанд—Тошкент йўлида машинасини ҳайдаб бораётган чоғда отиб ўлдирилади. Шу воқеа сабаб бошланган тергов бир ярим йил давом этди. Сирдарё кўприги яқинида юз берган бу қотиллик жиноятчи гуруҳларнинг биринчилик учун мураккаб иш талашишларида чигаллашган калаванинг учини топиб олишга асос бўлди...

Судга 255 саҳифадан иборат айблов хулосаси тақдим этилди. Қора курсида ака-ука Аҳадовлар — Раҳмон, Падарқул, Абдуҳалил, Тўлқин ва Абдуҳамид Ҳакимов, уларнинг шериклари — Сами Боймуҳаммедов, Алишер Одилов, Сергей Рахметов, Григорий Ким ва Александр Лим, Соли Умматов, Одил Шарипов ўтирибди. Ўзаро жанжалларда берилган қурбонлар — Тўлаган Аҳадов билан Игор Рахметовдан, шунингдек, жазодан қочиб юрган ва қидирув эълон қилинган Исомов Зокирдан бўлак жиноятчи гуруҳнинг барча аъзолари шу ерда...

Қонундан ҳам, инсонга хос аҳлоқий тамойиллардан ҳам батамом юз ўгирган бу жиноий тўда Самарқандда узоқ йиллар одамлар кўнглига ваҳима солиб, узоқ-яқинда ҳаром-ҳариш ишлар билан ном чиқарди. Уларнинг судга тақдим этилган «фаолият тарихи»да нималар қайд этилмаган, жиноятнинг қайси тури санаб ўтилмаган! Рэкет, дўқ-пўписа, товламачилик, наркотик моддалар, хуллас, ғайриқонуний ишларнинг барчаси уларнинг 1983 йилдан кейинги таржимаи ҳолини «безаб» турибди...

Ишдаги материаллар шаҳодатича, тўданинг жиноий фаолиятини ака-ука Аҳадовлар — чой қадоқлаш фабрикасида цех бошлиғи бўлиб ишлаган ҳамда шерикларни атрофига тўплаш имконига эга бўлган Раҳмон билан маҳаллий жиноий оламга «қози»лик қилиб ном чиқарган Тўлаган уддабуронлик билан бошқариб турган. Ўзларининг қуролли тўдасидан ташқари шаҳардаги иккита жиноий гуруҳ ҳам уларнинг раҳбарлигида ишлаган. Гуруҳларнинг бири шахсий машиналарни ўғирлаб қочиб, кейин эгаларига катта мукофот эвазига қайтариш билан шуғулланган. Сафида қизлар ҳам бўлган иккинчи гуруҳ аъзолари эса савдо ва хизмат ходимлари, кооператорлар ёки бошқа пулдорларни алоҳида уйларига бошлаб бориб, уларга махсус дорилар қўшилган ичимликларни ичириб, беҳуш ҳолга келтиришган, сўнгра эса, қурбонлари гўё карта ўйинида ютқазиб

(Давоми 2-бетда).

Ёшлар ва иқтисодий ислоҳат

АРЗОНЧИЛИК АРАФАСИДА

● МАҚСАДИМИЗ — ХОРИЖЛИК ИШБИЛАРМОНЛАР ВА ТАДБИРКОРЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИКДА ҚЎШМА КОРХОНАЛАР ТУЗИШ, ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ТАРМОҚЛАРИНИ ЮКСАЛТИРИШ, ЯРАТИЛАЁТГАН МАҲСУЛОТЛАРНИ ЖАҲОН БОЗОРИ ТАЛАБЛАРИ ДАРАЖАСИГА КЎТАРИШДА ҲИССА ҚЎШИШ...

● 1994 ЙИЛ МАМЛАКАТИМИЗ ИҚТИСОДИЙ ЮКСАЛИШ САРИ ЮЗ БУРГАН САНА СИФАТИДА ТАРИХГА КИРАДИ. БИЗ ТОМ МАЪНОДАГИ БОЗОР БЎСАҒАСИДАН ҲАТЛАДИК.

● ПРЕЗИДЕНТИМИЗНИНГ ЎТГАН ЙИЛИ 22 ДЕКАБРДА ТАДБИРКОРЛАР БИЛАН БЎЛГАН УЧРАШУВИНИ КЎРИБ, ОЧИҒИ, ҚОЙИЛ ҚОЛДИМ.

● ДАВЛАТ ЭНДИ ХЎЖАЙИН СИФАТИДА ЭМАС, МУЛКДОР СИФАТИДА БОЗОРНИ БАРҚАРОРЛАШТИРИШГА ЎЗ ҲИССАСИНИ ҚЎШИШИ КЕРАК.

Булар бизнинг — яъни мухбирларнинг фикри эмас. Суҳбатдошимизники. У юртбошимизнинг тадбиркорликни ривожлантириш ҳақидаги шу йилнинг 21 январида имзо чеккан Фармонини, «ҳали собиқ итти фоқдош республикаларда фаолият кўрсатаётган тадбиркорларнинг тушига ҳам кирмаган жасорат», деб атади. Яна у «Фармоннинг кучи, аҳамияти тез кунларда кўзга ташланиши, бу кўзга ташланиш айнан бозорларимиздаги тўкинчилик, арзончиликда зоҳир бўлиши» ҳақида сўзлади.

Дарҳақиқат, биз муштарийларимизга уни — яъни суҳбатдошимизни таништиришни унутибмиз. Ҳамсуҳбатимиз — Дилшод КАМОЛОВ. Мамлакатимиздаги юзлаб ёш ишбилармонлардан бири. Хусусий тадбиркорлик билан шуғулланган. Қатор хорижий мамлакатлар иқтисодий ривожланиши тарихидан яхши хабардор. Бир қанча хорижий давлатларда бўлган. Уларнинг иш тажрибаларини ўрганган. Айни пайтда Тошкент шаҳар ҳокимиятининг Халқаро бизнес маркази бош директорининг ўринбосари. Биз аввало марказ фаолияти билан қизиқдик.

— Марказимиз ташкил этилганига шу йилнинг 15 апрелида икки йил тўлади. Ҳар ҳолда, икки йил оз муддат эмас. Шу вақт ичида фаолият кўрсатган ҳар қандай корхонанинг керакли ёки кераксизлигини бемалол баҳолаш мумкин. Шу нуқтаи назардан ёндашадиган бўлсак, марказимиз ўзининг «керак» эканлигини исботлаб берди. Келинг, сизга амалга оширган ишларимиз ҳақида гапириб берай.

Марказимиз мустақил давлат тижорат корхонаси мақомига эга. Мақсадимиз эса, хорижлик ишбилармон ва тадбиркор ҳамкасбларимиз билан ҳар томонлама ҳамкорликни кучайтириш эди. Бу борада олиб бораётган ишларимиз ёмон эмас. Пойтахтга келадиган ажнабий фирмалар делегациялари безнесменларига тижорат асосида хизмат кўрсатаяпмиз. Тошкент шаҳри ва Ўзбекистон Республикасидаги хорижий фирмалар ваколатхоналарига ҳар томонлама хизмат кўрсатишни ташкил этдик. Мамлакатимизда яшаб, ташқи иқтисодий фаолият билан шуғулланувчи юридик ва жисмоний шахсларнинг тарғибот-нашриёт маҳсулотларига, маркетинг дастурларини ишлаб чиқишга бўлган эҳтиёжларини қондиришга ҳаракат қилаяпмиз. Ўзбекистонлик ва хорижлик ҳамкасбларимизнинг талабларига қараб, уларга турли шаклдаги ҳамкорларни топишга кўмаклашаяпмиз. Хулоса қилиб айтганда, давлатимиз бозорларини бойитишга хизмат қилиш истагида бўлган ишбилармонларга тўлиқ — «А»дан «Я» гача бўлган — барча хизмат турларини кўрсатишга ихтисослашганмиз.

— Ўтган йили 22 декабрда юртбошимизнинг тадбиркорлар билан бўлган учрашувини кўрган чиқарсиз!..

— Очиғи, ўша учрашувни кўриб Президентимизнинг иқтисодий салоҳиятига яна бир бор қойил қолдим. Ўзи тадбиркор бўлмаган одам учун бу мулоқот балки одатий суҳбатлардан бири бўлиб кўрингандир. Лекин айнан ишбилармон ва тадбиркорларимиз учун ўша суҳбат эртаклардаги «очил дастурхон»нинг очилиши бўлди, десам адашмайман.

Тўғри, бизда шу пайтгача ҳам «тадбиркорлик билан шуғулланиш мумкин», дейишарди. Ишбилармонларга ижозат берилиши бараварида уларнинг атрофига шундай тўсиқлар қўйиб ташлашардики, бу ғовлардан камдан-кам ишбилармон ошиб ўта оларди. Юртбошимиз бир кунда ана шу минг битта тўсиқнинг барчасини олиб ташлади. Ўзини ишбилармон, тадбиркор дегувчилар учун имкониятлар эшиги юз фоиз очилди энди. Марҳамат, хоҳлаган йўналишдаги тижорат билан шуғулланишингиз мумкин. Рухсат бор, қолгани иқтидорингизга, иқтисодий билимингизга ва ишбилармонлигингизга боғлиқ. Хуллас, бу ёғига биз ўзимиз — тадбиркор ва ишбилармонлар масъулмиз.

— Шу йилнинг 21 январида юртбошимиз «Иқтисодий ислоҳотларни янада чуқурлаштириш, хусусий мулк манфаатларини ҳимоя қилиш ва тадбиркорликни ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармонга имзо чекди. Ишбилармон сифатида ана шу Фармоннинг аҳамиятини қандай баҳолайсиз!

— 1994 йил мамлакатимиз иқтисодий ривожланиш сари юз бурган сана сифатида тарихга киради. Биз том маънода бозор бўсағасидан ҳатлаб ўтдик. Сиз юқорида тилга олган Фармонни иқтисодчиларимиз «мамлакатимиз иқтисодида юз берган инқилоб», деб баҳоладилар. Мен эса уни жасорат, деб атаган бўлардим. Чунки, бундай Фармонга имзо чекиш ўткир иқтисодий иқтидор ва жасорат талаб этади кишидан. Ахир биргина ана шу Фармоннинг ўзи билан озгина бюрократ-тўраларнинг илдизига болта урилди, дейсизми. Бор-йўғи йигирма олти турдаги маҳсулотнинг рухсатнома (лицензия)да қолишининг ўзиёқ тадбиркорликни ривожлантиришга шундай катта ҳисса қўшдики, унинг аҳамияти тез кунларда кўзга ташланади, деб ўйлайман.

Фармонга қадар чет эл валютасини мамлакатимиз сарҳадларидан олиб чиқиш ва олиб кириш жуда қаттиқ назорат қилинар ва миқдор ҳам жуда паст даражада белгиланган эди. Фармонда бу муаммо ҳам ўз ечимини топган. Ўзингиз ўйлаб кўринг, чет элга чиққан тижоратчи ҳеч қачон ёнидаги валютасини бекорчи ишларга сарфламайди. Иложи борича кўпроқ товар сотиб олишга ҳаракат қилади. Чунки у қанча кўп мол олиб келса, шунча кўп фойда олади ёки аксинча.

Энди бозорга оид оддий бир иқтисодий ҳақиқат бор. Бозорда маҳсулот қанча кам бўлса, нарх-наво шунча юқори сапчийди. Маҳсулотнинг кўпайиши эса, бунинг аксини келтириб чиқаради. Агар қуйи бўғиндаги ижрочи-амалдорларимиз юртбошимизнинг Фармонини тўлиғича бажарсалар, мамлакатимиз бозорларидаги нарх яқин орада кескин арзонлашади.

— Дилшод ака, ҳаммамиз хусусийлаштириш ҳақида гапираяпмиз, уни маъқуллаяпмиз, мақтаяпмиз. Лекин нима бўлганда ҳам бизни социализм тарбиялаган. Ана шу нуқтаи назардан қарайдиган бўлсак, кўнгилнинг бир четида барча завод, фабрикаларнинг хусусийлашиб кетиши оддий одамларга қимматга тушмасмикан, деган ҳадик бор.

— Ижтимоий адолат ҳақида гапирмоқчисиз, шекилли. Тўғри, жамиятда тинчликни сақлаш учун аввало халқни ижтимоий ҳимоя қилиш керак. Мен ишонч билан айтишим мумкинки, бизда бундай ҳимоя воситаси мавжуд. Кўриб турганингиздек, ҳукуматимиз ҳар бир фармон ва қарордан олдин иқтисодий кам таъминланган аҳолининг аҳволини яхшиловчи савобли ишларни амалга оширяпти. Бундан кейин ҳам шундай бўлишига ишончим комил.

Корхона ёки завод, фабрикаларнинг давлат тасарруфидан чиқарилиши ва хусусийлаштирилиши натижасида улар ишлаб чиқарадиган маҳсулотнинг нархи кескин ошиб кетиши мумкинлиги биргина сизни хавотирлантираётгани йўқ. Мисол учун, қишлоқ хўжалиги учун зарур бўлган техника нархи икки баравар ошишининг ўзиёқ деҳқонларимиз етиштираётган барча неъматлар ҳам шу даражада қимматлашувига олиб келади. Хусусий корхона эгаси эса, ўзи ишлаб чиқарган маҳсулот учун ўзи нарх белгилаш ҳуқуқига эга. Бундай вақтда бозор иқтисодиёти қонун-қоидаларини бузмаган ва хусусий мулкдорнинг ҳуқуқларини поймол қилмаган ҳолда қандай йўл тутиш мумкин?

Мен асосий ишлаб чиқариш воситалари хусусий мулк эгалари қўлида бўлган бир қанча мамлакатлар иқтисоди билан танишман. Ривожланган давлатлар тажрибасидан келиб чиққан ҳолда ҳозирги вазиятда шундай йўл тутишимиз мумкин. Давлат тасарруфидан чиққан корхоналар, ҳамкорликда акционерлик уюшмаси, компания ёки бирлашмалар тузишлари керак. Бу дегани уч-тўрт ёки ўн-ўн бешта бақувват корхоналар бир компания остида бирлашадилар. Ана шу компания ўз акциясини чиқариш ва ҳиссадорларига сотиш ҳуқуқига эга бўлади. Чиқарилган акция сотилаётган маҳалда давлат унинг муайян қисмини сотиб олиши ва бунинг эвазига ҳиссадор сифатида компанияда ўз фикрини айтиш ҳуқуқини қўлга киритиши мумкин. Ўз-ўзидан маълумки, бундай пайтда акцияни ким кўпроқ сотиб олса, ўша кўпроқ овозга эга бўлади. Бунда бозор иқтисодиёти қонун-қоидалари ҳам, хусусий мулк эгалари ҳуқуқлари ҳам бузилмайди. Нархларнинг ошиб кетмаслиги ва иқтисодий кам таъминланган аҳолининг ижтимоий ҳимояланиши таъминланади. Фақат энди давлат хўжайин сифатида эмас, мулкдор сифатида нарх-наво маромини йўлга солиб туради.

Бундай компаниялар тузишнинг яна бир фойдали томони шундаки, ҳеч бир корхона якка ҳолда ишлаб чиқаришда катта ютуқларни қўлга кирита олмайди. Чунки ҳар қандай корхона кимдандир хом ашё сотиб олиши, ўзи ишлаб чиққан маҳсулотни кимгадир сотиши керак. Компания ана шу фойдали ҳамкорлик асосида тузилади. Масалан, бирлашган корхоналарнинг бири хом ашё ишлаб чиқарса, иккинчиси сотиб олиб ундан маҳсулот тайёрлайди. Учинчиси тайёр маҳсулотни нимагадир айирбошлайди. Тўртинчиси яна қандайдир вазифани бажаради. Шу тариқа мустаҳкам иқтисодий занжир дунёга келади. Натижада мамлакатимиз ўзидаги улкан иқтисодий имкониятларни жаҳон халқлари олдида бор бўйича кўрсатиб, кўз-кўзлаши мумкин. Биз ҳар қандай шароит, тузумда ҳам Шарқ донишмандлари берган ўгитларни унутмаслигимиз керак. Ота-боболаримиз «Куч бирликда» деган нақлни бекорга айтишмаган.

— Агар шундай дейиш мумкин бўлса, озгина «майдалашсак»: Хусусий тижорат билан шуғулланувчи ҳар қандай одамдан сўрасангиз, «мақсадим халқимга фойда келтириш», дейди. Лекин хусусий дўконларга кирсангиз пештахталар асосан спиртли ичимликлар ва турли-туман хориж тамакилари билан тўла. Камдан кам дўконларда озиқ-овқат маҳсулотлари ёки халқнинг кундалик эҳтиёжи учун зарур бўлган моллар бор. Сиз тадбиркор сифатида бу ҳолни қандай баҳолайсиз!

— Биласизми, Исломжон, Тижоратчиликнинг ҳам ўз қонун қоидалари бор. Ана шу қоидаларга кўра, «тижоратдан кўзланган биринчи мақсад — фойда», дейишади. Тўғри, тижоратчи халқига хизмат қилиши керак. Буни инкор қилмоқчи эмасман. Лекин у аввало бозордаги талабдан, қолаверса, оладиган фойдасидан келиб чиқиб иш қилади. Дейлик, сиз хориждан макарон ёки бошқа озиқ-овқат маҳсулоти келтирдингиз. Олиб келган маҳсулотингизни ҳар минг сўмидан икки юз сўм фойда қолади. Агар спиртли ичимлик олиб келсангиз, ўша минг сўмингиз икки минг сўм «туғиши» мумкин. Қайси бирини танлаган бўлардингиз. Албатта, кўпроқ даромад келтирадиганини. Тўғрими?

— Балки...

— Тижоратдан мақсад фойда олиш экан, демак, тижоратчиларимизни ҳам айблаш керак эмас. Яна қайтараман, мен ароқфуруш ёки тамакифуруш тижоратчиларни ёқламоқчи эмасман. Фақат тижоратчи нуқтаи назарини гапирдим, холос.

Энди айни муаммонинг олдини олиш йўлини таклиф қилмоқчиман. Бунинг учун солиқ тизимимизни қайта кўриб чиқишимиз керак бўлади. Ҳозир нима олиб келиб, қанча фойда олаётганимизга қарамасдан бир хил солиқ тўлаймиз. Тижоратчига эса «фалон нарсани келтириб сот» ёки «сотма» дейиш бозор иқтисодиёти қонунларига тўғри келмайди. Шундай қилиш керакки, спиртли ичимликлар ёки тамакига ўхшаш халқимиз соғлигига зарарли маҳсулот келтириб сотиш эвазига бойиётган тижоратчиларга алоҳида, оширилган солиқ белгилансин. Озиқ-овқат ва шунга ўхшаш фуқароларимиз учун зарур бўлган маҳсулотларни келтираётган тижоратчиларга енгиллик берилса, яъни олинадиган солиқ миқдори камайтирилса, сиз айтган натижа — тижорат дўконларида кундалик эҳтиёжимиз учун зарур моллар кўпайишига йўл очилган бўларди. Яқин орада солиқ тизимимизда ҳам шундай ўзгаришлар бўлишига ишончим комил. Чунки бу ҳам бозор иқтисодиётининг ўзига хос ёзилмаган қонунларидан биридир.

«Туркистон» махсус мухбири Ислом ҲАМРО суҳбатлашди.

II-ХАЛҚАРО КОРЕЙС ЁШЛАРИ АНЖУМАНИ

КЕЧА ТОШКЕНТДА ЎЗ ИШИНИ ЯКУНЛАДИ

Унинг бош ташаббускорлари Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси билан Халқаро корейс ёшлари ассоциациясидир.

Пойтахтнинг «Баҳор» концерт залида бўлиб ўтган мазкур анжуманда Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги республикаларидан вакиллар иштирок этишди.

Ҳар бир халқнинг ўз санъати бор. Уни қадрлайдиган, кўкларга кўтариб, асрайдиган миллий қадриятлари бор. Анжуман кунларида «Баҳор» концерт залига ташриф буюрганлар корейс санъатининг нақадар теранлигига тан бердилар. Бу ерга киришингиз ҳамоно Сизни корейс миллий кийимида тавозе билан кутиб олишади. Сўнгра ҳурматингизни жойига қўйиб, эҳтиром ила залга кузатишади. У ерда эса корейс халқининг миллий урф-одатлари, удумларини тараннум этувчи рақслар, куй ва қўшиқлар Сизни бир зумда сеҳрлаб, ром этади. Умуман, корейслар ўз миллийлигини сақлаб қолишга астойдил интиладилар. Кўп соҳаларда улардан ўрнак олинса ёмон бўлмайди. Ахир ҳар бир халқ ўз осори-атиқаларини даврлар, йиллар оша сақлаши, авлодларга етказиши лозим. Шундагина халқ халқлигича, миллат миллатлигича қолади. Келажак авлод олдида юзлари ёруғ, қадлари тик бўлади.

Ростдан, корейсларнинг омади келган. Уларнинг санъати ўлмайди. Бунга кечагина бўлиб ўтган анжуман гувоҳ.

II-Халқаро корейс ёшлари анжумани ишида Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Марказий Қўмитаси биринчи котиби Алишер Тешабоев иштирок этди ва нутқ сўзлади. Шунингдек, анжуманда Президентлик девони етакчи консультанти Муқимжон Қирғизбоев ҳам қатнашди.

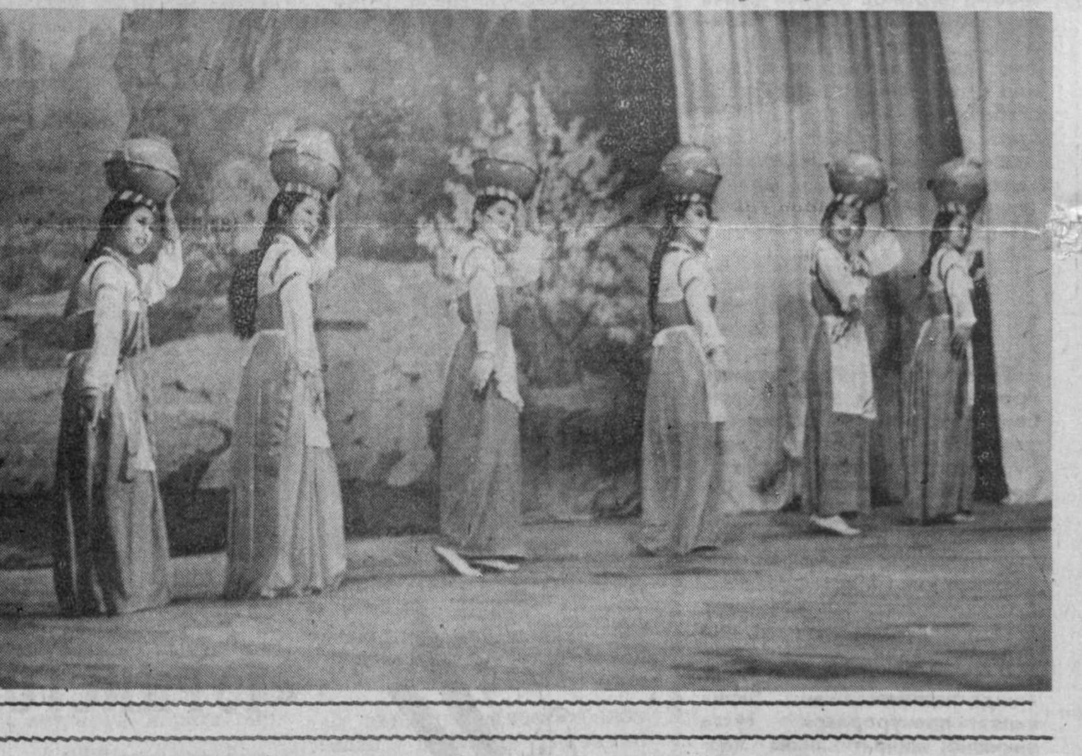

СУРАТЛАРДА: анжуман ишидан лавҳалар.

Матн ва суратлар муаллифи Муҳаммад АМИН.

Луқма

МУНОСАБАТЛАР ТУРЛИ-ТУРЛИ

Қўқон шаҳрида санъатга меҳр билан қарашади. Баҳром Мамажонов узоқ йиллар шаҳардаги такси саройига раҳбарлик қилди. Энг муҳими бу корхона одамларида санъатга беқиёс муҳаббат уйғотди, бадиий ҳаваскорлик ансамблини ташкил этди. Бу ишда фаоллардан Алижон Содиқов ҳамда Ҳайдар Нурматовлар кўмак беришди.

Айни пайтда Баҳром Мамажонов шаҳар ҳокимининг муовини. Бўш вақтида қўлидан китоб, газета ёки журнал тушмайди, дам олиш кунларида футбол жамоаларининг ўйинларини кўриб боради, шаҳардаги театрда такси саройи бадиий ҳаваскорлари ёки бошқа санъаткорларнинг чиқишларини мириқиб томоша қилади. Шаҳар ҳокими Ҳожиқул Мавлонқуловга ҳам бу одатлар бегона эмас.

...Сурхондарёнинг Қизириқ ёки Шеробод туманларида бўлганда шундай хайрли ишларнинг аксига дуч келасан, киши. Кўп ҳолларда кинотеатрлар бўм-бўш, туманларнинг раҳбарлари эса маданият, спорт масканларига деярли бош суқмайдилар. Бунинг устига кутубхонадан бадиий асар олиб ўқиётган, ўйингоҳда футбол кўраётган ёки бадиий ҳаваскорлик жамоалари ташкил этишда бош-қош бўлаётган раҳбарларни кам учратасиз. Бу ҳам озлик қилганидек, маданият, санъат, маориф муассасалари қурилишини тезлаштириш деярли эсдан чиқарилган.

Булар маданият, санъатга муносабат икки вилоятда — Фарғонада ва Сурхондарёда турлича эканлигини кўрсатувчи айрим далиллардир.

Х. ЖОВЛИЕВ,
«Туркистон» мухбири.

АРОСАТДАН

Ўзбекчалаб гапираётган афғоннинг исми Наврўз экан. У яна бидирлаб, худди қўлидаги автомати сингари сайрай кетди.

Жулдур кийимли Соатмуродга ўткир савол найзаларини санча бошлади.

— Кимнинг боласисан? Нега бизнинг юртга бостириб келдинглар?

Бу таънали гаплар мусофир ўзбек боласининг кўксига қадалар, у эса бундан йиқилиб тушмас, фақат билинар-билинмас инграниар эди.

— Айт, нега тилсиз одамга ўхшаб тураверасан?

Соатмурод шунда аниқ билдики, Наврўз юртини ота-онасини севгандай севар, худди уларга сажда қилгандай сажда қилар экан? Акс ҳолда бунчалик қизариб бўзариб, куйиб — пишиб, Соатмуроднинг ярадор қалбини яна яраламоққа чоғланмас эди!

Соатмуроднинг тили калимага келди. Бўғзига суякли нимадир тиқилгандек нафасини қайтариб турган эди, бир оздан сўнг ўзини қўлга олди.

— Йўқ, бизга ҳеч нарсанинг кераги йўқ. Сизлар ёрдам сўрагансизлар— биз етиб келдик! Яқинда чиқиб кетамиз. Юртларинг ўзларингга сийлов.

Наврўз асабий бош чайқади. Қорамтир бўйин томирлари ўқлоғдек-ўқлоғдек чиқиб турар, негадир қизариб—бўзарган, олдинги самимийлигидан асар ҳам қолмаганди.

У ташқарига чиқиб кетди.

(Боши ўтган сонда).

— Чой, нон олиб кирингглар.

Катта алюминий чойнакда чой, дастурхон кўтариб киришди.

Қизғиш буғдой нони, чой узатди.

— Иштаҳам йўқ, Иштаҳам йўқ. — Соатмуроднинг кўнгли ҳеч нарсани тусамас эди.

У анчадан буён туз ҳам татимаган, қорни очликдан қулдираб, ашуласини айта бошлаган эди. Бироқ, Соатмурод дастурхонга қайта қайрилиб қарамади. Томоғидан нон тугул ушоқ ҳам ўтмаслигини англар, кўнгли вайрон ҳолда мажолсиз турарди.

— Нима учун шўравийларга қўшилиб юрибсанлар? — деди Наврўз синовчан назар ташлаб.

— Йўқ, йўқ, сира ундай дема. Бизда ундай ният ҳам бўлмаган, бўлмайди ҳам. Фақат ёрдам бермоқчимиз. Сиздан бир илтимосим шу, мени горнизонга олиб бориб қўйинглар. Бу ердан ҳозироқ кетаман!

— Ҳар хил хом-хаёлларга берилма. Бу — ухлаганингда ҳатто тушингга ҳам кирмайди. Биз сени бошқа жойга юборамиз, — деди негадир энди аввалги ҳовуридан тушиб, юзига сал самимийлик ёйилар экан.

Наврўз илондек аврашга тушди. Соатмурод буни аниқ англар, лекин ноилождикдан бош эгиб турарди.

— Биз санга хотин олиб берамиз. Катта қаср қуриб берамиз. Худди жаннатда яшагандай даврингни суриб яшайверасан. Энди шўравийларнинг ватанини ўйлама—ахир у ер—шўравийлар юрти. Сан билан бизлар бўлсак мусулмонлармиз. Бизнинг ватанимиз — шу ер. Сани Покистонга юборамиз!

Соатмурод биров пистолет билан пақ этказиб отган каби деворга суянганча туриб қолди. У худди бу дунё билан хайрлашаётгандек умидсизлик дарёсига шўнғиган, барча орзулари тош теккан шиша сингари чил-чил бўлганлигини англаётган эди. «Наҳотки мени одам қиламан деб кўзи тўрт бўлган отам, онаизоримни кўриш умр бўйи насиб этмаса? Наҳотки энди мен улар учун ҳеч нарса эмас?

...Туш пайти уни ташқарига чиқаришди. Атрофга қарар экан кўнгли, жони—жаҳони вайрон бўлиб кетди. Аммо, кўзига сира ёш келмас, лекин кўнгли йиғлар, унинг юрагига сира билинтирмай айрилиқ игнасини санчар эди.

Ҳамма ёқда пастқам-пастқам уйлар. Бу тоғ қишлоғида бир мусофир ўзбек боласининг ноласи қаерга ҳам борарди? Осмонга ўрлаган тоғларга ҳайқирганинг билан яна акс—садо ўзингга қайтиб келаверади. Осмон йироқ, ер қаттиқ деганлари бу бўлса керак.

...Анча кунлардан сўнг уни кечаси отга миндиришиб, бир жойга олиб боришди. Бу — Наҳрин деган шаҳар экан. У ерда Соатмуродни қўмондон ўринбосари Мавлави Шоҳсаиднинг кабинетига олиб кирдилар.

Қароргоҳ наҳоятда дабдабали экан. Ҳайҳотдек катта кабинет, йўлакларга қалин гиламлар тўшалган.

Ўзбек йигитини тилмочликка қўйишди.

— Шўравийнинг қаеридан бўласан?

— Ўзбекистондан, — деди Соатмурод умид кўзларини Мавлави Шоҳсаидга қадар экан.

— Нега бизди ватанга бостириб келдиларинг? — Соатмурод бошига биров гурзи билан урган каби гангиб қолди. «Яна шу савол, яна таъна тошларими?» Бу тошлар унинг танасини тинмай эзғилар эди.

Соатмурод уёғига гап тополмай қолди. Ё ёлғон сўзларни тўқишга устамон эмаслиги панд бердими — буни билолмади.

— Хўш, кароче, қай биримиз—афғон, қай биримиз Америкалик? Ҳаммамиз бир бобонинг неваралари —мусулмонмиз... Хўш, ёрдамга келган бўлсанглар нега бизнинг чиройли уйларимизни кулга айлантириб юбораяпсанлар?

Соатмурод карахт бўлиб қолган эди.

— Сан алдама. Бизниям коммунистларга қул қилишни хоҳлайсанлармиʼ?. Бор гап—шу. Лекин, шу тупроқ—киндик қонимиз томган ер учун шаҳид кетсак кетамизки, коммунистларга сираям бўйин эгмаймиз, билиб қўйинглар. Мавлави Шоҳсаид бироз сукут сақлаб турар экан, яна худди ўз-ўзига сўзлашаётгандек тинмай минғирлай бошлади.

Соатмурод эса қўмондон ўринбосарига нажот кўзларини қадар, ундан бирор яхшилик кутар эди.

Фақат қўйиб юборинглар... У ёқда ота-онам кутяпди. Тушунсаларингизчи, ватанимга қайтаман! — Қўмондон муовини кузатиб турган одамлардан бирини чақирди-да, нимадир деб имлади.

Гап кор қилмаган, бўйин эгмаган ўжар Соатмуродни тўрт тарафи девор билан ўралган қамоқхонага олиб бориб ташладилар.

— Энди мулла бўласан. Сайрайдиган тилларинг ҳам сал тартибга келиб қолар — деди соқчи ўзбек тутқинига еб қўйгудек қарар экан.

Соатмуроднинг бир ўзини кичик ҳужрага қамаб қўйишди. Яна каттароқ хонада эса ўттиз чоғли афғон маҳбуси ётар эди.

Ҳужра олдида автомат кўтарган соқчи киприк қоқмай кечасию-кундузи қаққайиб турарди. Дарвозада ҳам соқчи. Ҳеч ким бирор киши билан гаплашмади. Фақат қўмондон ўринбосари беш-ўн кунда келиб:

— Ҳа, қариндош, ўрганиб қолдингми? — деб кўнгил сўраган киши бўлиб кетарди.

Соатмурод кейин-кейин шуни англадики, булар уни қандай қилиб бўлмасин ўзларига оғдириб олиш, асл ватанидан кўнгил совутиш учун шундай йўл тутган эканлар!

Салкам икки ойдан сўнг катта қўмондон Амир Абдулхай Соатмуродни йўқлатди. (Унинг ҳақжўй деган лақаби ҳам борлигини айтишди).

— Ке қўй, энди ватанингни ўйлама. Биз билан юр. Мана мен Саланг довонидан келдим. Охирги шўравий солдати ҳам чиқиб кетди. Энди додингни худога айтавер. Биз сани ўқитамиз, уйлантириб ҳам қўямиз. Яна нима керак? Фақат ватанингни эсингдан бутунлай чиқар!

Соатмуроднинг ичи тутаб кетаётган, бошига арилар ўрнашиб олиб, миясини аёвсиз талаётган эди. Шунинг учунми, калласи хумдай бўлиб шишиб кетган, бош қўмондон нима деяётганини элас-элас эшитар, маст одамдек ўзини ҳар тарафга ураётган эди.

Қизиқ, афғонлар уни сира урмас, сўкмас, нимадир ўзгариш бўлишини кутишар эди. Шу сабаблидир, яна уни захи ва сассиқ қамоқхонага олиб бориб ташладилар.

Кейин-кейин Соатмуродни қамоқдан чиқариб, ўқитгач, уни зобитлар сафига қўшиб қўйдилар.

...Зобитларнинг радиоси аллақайси тилда тинмай вайсар, нима деб валдираётгани, жаҳондаги воқеаларни қандай шарҳлаётгани ёлғиз оллоҳга маълум эди.

Соатмурод нажот илинжида радиони қўлга олиб, унинг қулоғини бурай бошлади.

Бирор соат уринганидан сўнг «Би-Би-си» радиостанциясининг ўзбекчага келишадиган эшиттириши қулоғига чалингандек бўлди. У астойдил тинглай бошлади. Шунда англадики, радио шўравийларнинг қўшинлари афғон тупроғидан чиқиб кетганлиги ҳақида хабар бераётган эди.

Соатмурод зобитлар қуршовида ўтирар экан, юраги бўм-бўш бўлиб қолганлигини, гўёки бутун жони-жаҳонидан айрилгандек кўзлари жиққа ёшга тўлиб бораётганлигини фаҳмлади. Унинг товуши чиқмас, лекин, унсиз йиғлаётганлигини сезиш қийин эмас эди.

Ҳозирги ёшлар

Иттифоқимиз ўтган анжуманида эълон қилган ўтиш даврига якун ясалмоқда. Тарих учун лаҳзадай ҳисобланган уч йилда қатор ўзгаришлар содир бўлди. Давлатимиз истиқлоли билан ҳамоҳанг тарзда ташкилотимиз барча бўғинлари тузилмалари, иш йўналиши, кадрлари ва бошқа соҳаларида эски тартибларнинг ислоҳи, янгиларининг вужудга келиши рўй берди. Гарчанд ижтимоий ҳаётда бу жараёнларнинг таъсири унчалик сезилмаган бўлса-да, Ёшлар Иттифоқимиз ички ҳаётида бу яққол кўзга ташланди.

ЎТИШ ДАВРИ САБОҚЛАРИ

Айниқса, собиқ тузумда мафкура жарчиларидан бири бўлган комсомолнинг оғир зарбаларга дош беришига тўғри келди. Бугун зарбалар таъсири анча пасайган, навниҳол ташкилот, оз бўлса-да, оёққа турган кунларда Иттифоқимиз дастури, мафкура соҳасидаги ишлари хусусида фикр юритишни лозим деб топдим.

Бугунги ҳаётимизда ғоя, мафкура деган сўзларни ишлатгудек бўлсангиз, кўп ҳолда кишиларнинг, шу қаторда ёшларнинг энсаси қотадиган бўлиб қолди.

Хўш, мафкура, керакми ёки йўқми, у йўқолиши мумкинми?

Жамиятимиз маърифатли дунё мамлакатлари қаторига қўшилиши учун, кишиларимизни бирлаштирувчи, ҳар бир кишини онгли равишда хоҳиши билан эркин меҳнат қилишга даъват этувчи, ёшларни юксак ахлоқ эгалари бўлиб етишишларига ундовчи ғоялар албатта зарур. Кейинги йилларда бу соҳада йўл қўйилган хатоларимиз оқибатида ёшлар ўртасида турли салбий ҳодисалар кучайди. Ахлоқсизлик, гиёвандлик, ўзгалар ҳисобига ҳаёт кечириш, қотиллик, порахўрлик каби ҳодисалар оддий ҳол бўлиб қолди. Бу мафкура соҳасидаги камчиликларимизнинг ўзагини ташкил этади, десак муболаға бўлмайди.

Бу соҳадаги ишларни ўнглаш мумкинми? Мумкин бўлса, қай тарзда ўнгланади?

Аввало бу масала ечими кадрларимизга боғлиқ, деб ўйлайман. Ташкилотимиз, унинг туман ва вилоят бўғини ёш, жонкуяр, ташаббускор ва фидойи кадрларни излаб топишда жонбозлик кўрсатишлари керак.

Биз излаган кадрлар киндик қони тўкилган шу муқаддас заминга, она-Ватанга бўлган меҳри ўз манфаатига бўлган меҳри билан ҳамоҳанг бўлмоғи лозим. Уларда худбинлик кайфияти устун бўлмаслиги, ташкилотимиз мақсади, унинг дастури, жамиятимиз ривожи учун саъй-ҳаракат уларнинг қалбидан чуқур ўрин олмоғи лозим.

Бу борада аввало катта умид билан ишонч билдириб сайланган етакчиларимиз уни оқлашлари зарур ва шарт. Етакчи ёнмаса, куймаса, иш учун қайғурмаса, борига барака деб ўтирса, ундайлар шаклланиб келаётган ташкилотимизга қадам ранжида қилмай қўя қолсин. У ёнсагина ёнидаги бошқа ёшларга шам каби унинг шуъласи тушиши мумкин. Акс ҳолда қоронғи йўлга кириб қолган ташкилотимиз зулматда ўз йўналишини давом эттираверади.

Иккинчидан, тан олмоқ лозим, бугун иқтисодий таъминот барча бўғин ходимларимизни қийнаб келмоқда. Лекин ҳолат ўнгланиб боришига умид боғламоқдамиз. Чунки вилоят ва туманларда ҳокимлар раҳбарлигида кенгашлар ташкил этилди. Ҳозир ёшларнинг ижтимоий хизматини ташкил этиш устида иш олиб борилмоқда. Бу хизмат бюджет томонидан маблағ билан таъминланади.

Қолаверса, ёшлар ташкилоти қаноти остида, унинг моддий ва маънавий қўллаб-қувватлаши натижасида вужудга келган кичик корхоналарнинг аксарияти уларни унутаёздилар. Ёшлар ташкилотига яқинлашмаслик йўлини тутмоқдалар. Бугун қонун йўли билан улардан расман жавоб сўраш фурсати етди. Оёққа туриб олган бу корхоналар молиявий танг ҳолатга тушиб қолган қўмиталаримизга ёрдам беришлари шарт.

Бу ишлар келгусида молиявий соҳаларимизни яхшиланишидан, етакчиларимиз маблағ тўғрисида эмас, ёшлар мафкураси, уларни ижтимоий ва ҳуқуқий ҳимоялаш йўналишларида астойдил иш олиб боришига шароит яратилишидан дарак бераётир.

Ғоя омма онгини эгаллагандагина моддий кучга айланади, у кишиларимиз, ёшлар манфаатларидан ажралганда эса, ўзини шармандаи-шармисор қилади. Бугунги истиқлол миллий мафкурасини ёшларимиз онгига етказишда, яхши-яхши ғояларни тарғиб қилишда, юксак инсоний қадриятларни улар эгаллашида етакчиларимиз юксак эътиқодли, талабчан, ташаббускор бўлсалар айни муддао бўлур эди.

Бизнинг олий мақсадимиз — ёшларимизнинг маданиятини ошириш, ҳар томонлама етук, баркамол, саводхон бўлишига эришиш. Шундагина келгусида муносиб ҳаётни ярата оламиз.

Мақсадимиз ҳар бир кишига муносиб шароитларни яратиш, яъни инсонпарвар тузумни барпо этишда кенг иштирок этишдан иборат экан, ёшларимиз қалбида эзгулик ҳислатларини пайдо этмоқ керак. Бу борада инглиз публицисти Жон Рескиннинг «Эзгуликни нафрат, ёки айниқса адоват билан юзага чиқариб бўлмайди. У фақат муҳаббатдан туғилади», — деган сўзларини ёшлар билан бевосита мулоқотда бўлувчи ҳар бир инсон ёдда тутмоғи лозим. Шундагина манфаатлар уйғунлигига эриша оламиз.

Ушбу йўлда, шу олий мақсад учун Ёшлар Иттифоқимиз ҳар бир аъзоси қанча кўп тер тўкса арзийди. Чунки ёшлар адолатпарвар бўлсалар уларнинг ахлоқий ҳислатлари бемалол қонунлар ўрнини боса олади.

Ёшларимизга буни тўғри тушунтирсак, шундай ғояларни қурол қилиб иш тутсак сафларимиз кенгаяди, барча ёш авлод вакилларида фидойилик ҳислатлари мавж уриши аниқ.

Ҳақиқатгўй, дадил, ишбилармон, изланувчан ёшларни сафларимизга қанчалик тез жалб қилсак, ишимизга кўп наф тегади. Шундагина ёшлар қўмиталаримизга тез-тез қадам ранжида қиладилар, дарду-аламларига жавоб топадилар, ўтказажак тадбирларда ўзларининг ёрқин истеъдодларини намойиш этадилар. Бундай етакчиларимиз олижаноб ҳислатлари билан ёшларни ўз ортларидан эргаштира оладилар.

Икромжон ШАРОФИДДИНОВ,
Ўзбекистон Ёшлар Иттифоқи Наманган вилоят қўмитасининг биринчи котиби.

Қадим ва навқирон Бухоро кундан-кун чирой очиб бормоқда. Қадимий миноралару, гумбазларга уйғунлашиб бораётган янги бинолар Бухоро чиройига янада кўрк бағишламоқда.

СУРАТДА: тарихий музейдаги зардўзлик дўкони.

Р. ЖУМАНИЁЗОВ сурати (ЎзА).

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

СЕМИЗЛАРНИНГ СЕМИЗИ

● ТИББИЁТ тарихида қайд этилишича, АҚШнинг Вашингтон штатига қарашли Бейнбриж оролида яшаб ўтган (1941 йилда туғилган) Жон Бровер Миннак дунё бўйича энг оғир ва қарашли Бейнбриж ланади.

1963 йилда собиқ таксичининг бўйи 181 сантиметр бўлган ҳолда оғирлиги 181 килони ташкил этарди. 1966 йилда оғирлиги 317, 1976 йил сентябрда эса 442 килога етган. 18 ойдан сўнг, яъни 1978 йил мартда ҳаддан зиёд семириб бораётганлиги, юрак қуввати етмаётганлиги ва нафас олиш қийинлиги сабаб уни Сиэтл шаҳридаги университет госпиталига ётқизишди.

Маслаҳатчи - эндикринолог Роберт Шварцнинг айтишича, Мон Миннок госпиталга ётқизилган пайтда 635 килограммлик тош босган. Икки йиллик госпитал ва тинимсиз парҳездан сўнг Миннокнинг оғирлиги 216 килога тушган ва госпиталдан чиқарилган. Бироқ у «озодликда» яна семиришни бошлаган.

1983 йил 10 сентябрда — қазо қилган пайтда унинг оғирлиги 363 килодан ортиқ эди.

КЕЧА, БУГУН, ЭРТАГА

● **ОЗАРБАЙЖОН** Президенти Гейдар Алиев Туркия Республикаси Президенти Сулаймон Демирэл таклифига биноан 8 февралда Туркияга келади. Озарбойжон раҳбари Истамбул ва Анқарада бўлади, Туркия давлат ҳамда ҳукумат раҳбарлари билан музокаралар олиб боради. Икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорлик алоқаларини янада кенгайтириш йўллари муҳокама қилинади.

● **ТУРКИЯНИНГ** «Энтес» фирмаси Қозоғистонда металлургия ва кабель заводлари қуришда иштирок этади. Жами харажатлари 557 миллион доллар деб белгиланган металлургия заводи Қарағанда вилоятида қурилади. Уни 4,5 йилда битказиш кўзда тутилган. «Энтес» фирмаси Қозоғистон ҳукумати билан ҳамкорликда Жезқозғон вилоятида кабель заводи қуришни ҳам режалаштирмоқда.

● **ТАТАРИСТОН** Президенти Минтемир Шаймиев республиканинг Россия федерацияси таркибидаги мақоми белгиланиши зарурлигини таъкидлади. Шаймиев Россия газеталаридан бирига берган интервьюсида республика аҳли Россия парламенти сайловларида қатнашмаганлигини, шунинг учун ҳозирги парламентда Татаристон вакиллари йўқлигини эслатиб, ўзаро шартнома имзолангандан сўнг бундай вакиллар сайланиши мумкинлигини айтди.

● **РОССИЯНИНГ** Қорабоғда тинчлик ўрнатиш бўйича махсус вакили В. Казимиров бу ердаги жангобар ҳаракатларни тўхтатиш режасини амалга ошира олмади. Озарбайжон Президенти Г. Алиев В. Казимиров билан бўлган суҳбат чоғида армани кучлари босиб олинган барча ерлардан дарҳол чиқиб кетиши зарурлигини, шундан кейингина уруш ҳаракатларини тўхтатиш ҳақида музокаралар бошлаш мумкинлигини айтди.

● **ГОНКОНГ** полицияси жаҳон бозорида умумий қиймати 600 минг доллар турадиган 55 килограмм гиёҳванд моддани мусодара қилди.

Маҳаллий матбуот воситалари хабарига кўра, мазкур ишда гумон қилинаётган икки киши гиёҳванд моддани Хитой орқали Кепалга олиб ўтмоқчи бўлган. Улар тергов қилинмоқда.

«УЗ-ЭЛЬ»—НОГИРОНЛАР МАДАДКОРИ

Самарқанддаги «Уз-эль» хусусий фирмаси вилоят ногиронлар жамияти билан ўзаро ёрдам тўғрисида шартнома тузди.

Тадбиркорлар ҳар ойда олинаётган фойданинг бир миллион сўмини муҳтожларга моддий ёрдам тариқасида беришга қарор қилди. Шунингдек, фирма раҳбарлари ногиронларнинг меҳнатга қобилиятини ҳисобга олган ҳолда махсус ишчи ўринлари яратиб беради.

Ҳозир вилоят ногиронлар жамиятига 30 га яқин ҳомий меҳр-мурувват кўрсатмоқда.

(ЎзА мухбири).

ПОЛИТОЛОГИЯ МУАММОЛАРИ

Яқинда Тошкент Давлат университети фалсафа факультетида «Ўзбекистон Республикаси мустақиллиги ва политологиянинг долзарб муаммолари» мавзусида давра суҳбати ўтказилди.

Суҳбатни профессор Ғ. Шоюсупова бошлаб, политология соҳасида амалга оширилаётган назарий ва амалий ишлар устида тўхталди. Профессор З. Абдуллаев жумҳуриятимизда намунавий дастур ишлаб чиқиш, бу соҳада мутахассислар тайёрлашни йўлга қўйиш, сиёсат илмини Ўрта Осиё халқлари тажрибаси асосида бойитиш муҳимлигини айтиб ўтди.

Тошкент Ҳуқуқшунослик институти профессори А. Қодиров ҳамда олим М. Нурматовлар жаҳон политологияси тушунчалари доирасида фикрлаш, бу фан билан бирга этика, эстетика илмларини ҳам қўшиб ўрганиш лозимлигини таъкидлашди.

Давра суҳбатида Ўзбекистон Республикаси Президент девонининг масъул ходими М. Қирғизбоев иштирок этди.

(Ўз мухбиримиз).

ҚАБОҲАТГА ОТИЛГАН ЎҚ

(Давоми. Боши 1-бетда).

...қўйган катта пулларини талаб қилган. Ака-ука Аҳадовлар ташкил этган жиноий гуруҳларга қирққа яқин иштирокчи жалб этилган.

Суд жараёнида қасддан қилинган қотилликлар билан боғлиқ манзаралар алоҳида эътибор билан қараб чиқилди. Мажлисларда иштирок этганлар кўз олдида инсон ўз қиёфасини қай даражада йўқотиши, қай даражада тубанлашиши мумкинлигини кўрсатувчи манзаралар намоён бўлди. Жиноятчилар махфиянинг ёвуз қонуни асосида жиноят изини беркитиш учун одамларни шафқатсиз равишда ўлдирган, гувоҳларни гумдон қилган, гапга кирмаганларни «жазо»лаган, бир-бири билан ҳисоб-китоб қилган. Ҳар бир жиноят аввал обдон ўйланиб ва яхши тайёргарлик кўрилиб, кейин амалга оширилган.

Раҳмон билан Тўлаган биринчи қотилликни 1985 йил март ойида қилган. Ўзларининг узоқ қариндоши, шерикларидан бирининг онаси Хосият Меликова дастлабки қурбон бўлади. Меликованинг ўғли Жамшид Ҳақбердиев ака-укаларнинг айби билан, яъни Раҳмоннинг топшириғига кўра, сохта «тилла» тангаларни сотиш пайтида қўлга тушиб қамалган эди. Она барибир она-да, Меликова Аҳадовлардан ўғлини қамоқдан чиқариб олишни талаб қилади. Акс ҳолда, уларнинг сирини очишини айтади. Ака-укалар Жамшидни қамоқдан чиқариб олишга ваъда беради, аммо бунинг учун «тегишли одамлар»нинг оғзини мойлаш учун пул талаб қилишади. Она қўни-қўшнидан қарз кўтариб, йигирма минг сўм тўплайди-да, ака-ука Аҳадовларга беради. Бироқ ўғли қамоқдан қайтиб келавермайди. Аёл ака-укадан ҳеч бўлмаса, пулни қайтариб беришни талаб қилиб, бўлмаса «Москвага ёзажаги»ни айтганида Аҳадовлар уни олдин роса дўппослашади, кейин Раҳмоннинг машинасига чиқариб, дока билан бўғиб ўлдиришади-да, жасадни шаҳардан ташқарига олиб чиқиб, Булунғур ариғига ташлайди. Жамшид Ҳақбердиев қамоқдан қутилиб келиб, онасининг қасосини олмоқчи бўлганида уни ҳам ўлдиришади. Икки ойгина озодликда юриб, кейин бирдан бедарак йўқолган йигитнинг жасади 1992 йил апрель ойида Дарғом ариғидан топилади.

Материалларга қараганда, унчалик мураккаб бўлмаса ҳам, бу қотиллик ишлари анчагина очилмай қолаверади. Прокуратура ҳеч бир асоссиз Меликованинг ўлдирилиши ҳақидаги иш бўйича терговни тўхтатиб қўяверади. Кейинчалик 1987 йил январида Б. Аҳмаджоновнинг, 1990 йил декабрида Р. Ғаниевнинг ўлдирилиши юзасидан бошланган ишлар ҳам очилмай қолаверади. Б. Аҳмаджонов Аҳадовлар ишида хавфли гувоҳ бўлиши мумкин эди. Р. Ғаниев эса ака-укаларнинг қўшниси бўлиб, уларнинг кўпгина кирдикорларидан хабардор эди. Аҳмаджоновнинг ёндирилган жасади Самарқанд туманидаги йўл бўйидан, Ғаниевнинг жасади эса орадан ярим йил ўтганидан кейин Дарғом ариғидан топилади. Иккала ҳолда ҳам маҳаллий ҳуқуқ ва тартиб посбонлари пинакларини бузишмайди. Ҳатто суд текширувидан маълум бўлишича, тергов идоралари Ғаниевнинг ўлимидан Раҳмон Аҳадов қўлга тушганидан кейин — жиноятчининг «уни мен ўлдирган эдим» деган гапидан сўнг хабар топган.

Ҳеч ким мушугини пишт демагани учун жиноятчилар тобора ҳаддидан ошаверади, энди улар очиқдан-очиқ террор йўлига ўтади. 1990 йилнинг октябрида шаҳарнинг гавжум Регистон кўчасида машинасида ўтирган Самарқанд шаҳар бош универсал дўконининг радио моллар бўлими мудири Асқар Шодиев отиб ўлдирилади. Чорраҳада тўхтаб турган Қурбонни мотоциклда келган йигит тўппончадан отиб ташлайди.

Бугун энди аён: Шодиевни тўда аъзоси Игор Рахметов отган эди. Бу қотиллик учун Раҳмон Аҳадов унга автомашина олиб бермоқчи бўлган. Қотиллик ташаббускори эса Тўлаган бўлиб, қурбон у талаб қилган 50 минг сўмни беришдан бош тортган эди. Буларнинг барчаси бугунга келибгина аниқланганини ҳам кишини ўйлантиради. Чунки, қотиллик куппа-кундуз куни, гавжум жойда юз берган. Наҳотки, бу жиноятни очиш шу қадар қийин бўлган бўлса? Бунинг устига, тўда етакчиси Тўлаган пулдорлардан ақча талаб қилаётганида «биттаси пул беришдан бош тортган эди, шундоққина кўчада отиб ташладик», деб мақтаниб юрган.

Ҳамма нарсанинг чек-чегараси бўлади. Аҳадовлар тўдаси «фаолияти»га ҳам чек қўйиладиган кун келиши муқаррар эди. Бу кун 1991 йилда келди. Ёзда жиноят олами ўз раҳбарларини алмаштиришга қарор қилади. Раҳбарликка даъвогарлар ўртасида кураш бошланади. Етакчиликка даъвогарлардан бири Омон Норовни гумдон қилиш синалган ижрочи И. Рахметовга топширилади. Аммо, янги етакчининг кўнглини олмоқчи бўлган Раҳметовнинг дўстлари 6 июнга ўтар кечаси унинг ўзини ўлдиради. Эртаси куни ака-укалардан бирининг уйига алдаб чақирилган Норов ўлдирилади. Орадан бир неча кун ўтгач эса, Тошкент — Самарқанд йўлида Тўлаган Аҳадовни нариги дунёга жўнатган ўқ янграйди.

Тўда аъзолари қўлга тушмаганида уларнинг ўзаро кураши нима билан тугаши мумкинлигини айтиш қийин.

Суд мажлисида нутқ сўзлаган давлат қораловчиси — республика прокурорининг катта ёрдамчиси, адлия катта маслаҳатчиси А. Мамадалиев мустақил давлатимиз оёққа тураётган, ҳар бир инсон учун тинч ва бахтиёр ҳаёт яратиб беришни кўзлайдиган демократик жамиятнинг ҳуқуқий асослари тикланаётган ҳозирги шароитда уюшган жиноятчилик нақадар катта хавфга эга эканини алоҳида таъкидлади. Республикамиз Президенти ва ҳукуматининг иқтисодий қайта қуришнинг мураккаб вазифаларини бажаришга, аҳолини ижтимоий муҳофаза қилишга, республикада яшаётган барча аҳолига ҳуқуқий кафолат беришга қаратилган саъй-ҳаракатларига жавобан ҳуқуқ-тартибот посбонлари муносиб ишлашлари керак.

Самарқанд вилояти ҳуқуқ-тартибот идоралари ходимлари, айниқса, ички ишлар бошқармаси ва прокуратура фаолияти кескин танқид қилинди. Уларнинг ёмон ишлаши, принципсизлиги ва ишга ноқобиллиги туфайли шаҳарда қуролли гуруҳлар пайдо бўлиб, узоқ йиллар давомида қонли ишлар қилиб юрган.

Олий суд ҳайъати кўрилган жиноий иш натижалари бўйича шахсий ажрим чиқарди.

Суд жазо чораларини белгилаш пайтида ҳар бир жиноятчининг шахси, оилавий аҳволи, соғлиғи, айримларининг муқаддам судланганини эътиборга олди. Суд, шунингдек, содир қилинган жиноятларнинг жамият учун жуда катта хавф туғдирадиган ҳодиса эканини, уларнинг амалга оширилиш сабабларини, ҳар бир айбдорнинг ҳар бир муайян ишдаги иштирокини, шунингдек, гуноҳни оғирлаштирувчи ёки енгиллаштирувчи бошқа омилларни ҳам ҳисобга олди. Суд Раҳмон Аҳадов, Алишер Обидов ва Ҳакимов Абдуҳамидга нисбатан жазо чорасини енгиллатишга асос йўқ, деб топиб, уларни энг олий жазо — ўлимга ҳукм қилди.

— Судга бирон-бир тазйиқ, унинг қарорига таъсир этиш ҳаракатлари бўлдими? — деб савол бердик суд раисига.— Суд жараёни нега бунча кўп чўзилди?

— Йўқ, бизга ҳеч ким тазйиқ қилгани йўқ, — деди раис. — Жараённинг чўзилганига келсак, бу мураккаб ишда биз қонунга қатъий риоя қилишга, ундан заррача ҳам чекинмасликка ҳаракат қилдик. Қонун эса, биласизки, судланувчиларга ҳимояланиш учун катта имкониятлар беради. Жараённинг бошидаёқ судланувчилар олдинги адвокатларидан бош тортди. Биз янги адвокатлар иш билан танишиши учун етарли вақт ажратишимиз керак эди, бу вақтни ажратиб бердик. Судланувчиларнинг бири руҳий соғлом эмаслиги тўғрисида шубҳа пайдо бўлганида, у икки марта шифохонага ётқизилиб, суд-руҳий текширувидан ўтказилди. Жараён қизиб турган пайтда бир адвокатни алмаштиришга тўғри келди — орада яна танаффус қилдик...

Олий суд ҳайъатининг ҳукми эълон қилинган пайтдан бошлаб қонуний кучга кирди.

Б. АЛИМОВ.
(ЎзА).

Қисмат

ЧЕКИНИШ

(Давоми. Боши ўтган сонда).

— Ғижжак олиб келинглар. Би-ир чалиб, кўнглини хуш қилайлик, бу мусулмон қариндошимиз ҳафа бўпти, — дейишди зобитлар бир-бирини туртишиб. Улардан бири ғижжакни қўлга олар экан, қайсидир куйни эзиб-эзиб чалди, бошқа пайт эҳтимол Соатмуроднинг кўнгли баҳор қуёшидек чарақлаб кетган бўлур эди. Ҳозир эса... Шўхчан куй бўлсаям аксига олиб қайтага ғашини келтираётган эди.

«Наҳотки менинг ниятим йўлидаги барча сўқмоқлар жарликка айланган, наҳотки энди ота-онамнинг ранг-рўйини кўриш менга сира насиб қилмайди? У ҳозир қайси ой ва йил эканлигини сўраб-суриштирди. 1989 йилнинг февраль ойи эканлигини айтишди.

Соатмурод бир неча кун фурсат ўтида қоврилди, қасга бош уришни чамалаб кўрди, қочиб қутулишнинг сира иложи йўқлигига кўзи етгач, «Бу ернинг шароитию, урф-одатига кўникишдан ўзга чора йўқ» деган қатъий хулосага келди.

Ҳаёт отлиқ уммоннинг оқими аста-секин Соатмуродни ҳам ўз оғушига олаётган, уни билинтирмайгина афғонлар турмушига кўниктираётган эди. Дастлаб араб тилини, бироз вақт ўтгач эса дарий тилини ҳам озмоз билиб олди. Феълида бироз ўзгариш борлигини сезган бошлиқлари тутқун Соатмурод Бакировни ҳарбий ўқишга ҳам бердилар.

Уни қамоқдан озод қилиб юборишган эди. Лекин, қайга борсин? Ҳамма ёқ—Афғонистон—бегона юрт тупроғида дарвеш каби изғишдан ўзга қандай чора бор?

Соатмурод ўйлайвериб, бир тўхтамга келган, тақдирнинг бешафқат ипи унинг бўйнидан маҳкам боғлаб, афғонларнинг чангалига тутқазиб қўйган эди.

Соатмурод зобитлар билан ишлар эди. (Энди у хўжайинларининг ишончини анча қозониб қолган эди-да). Бир куни уларнинг қўмондони Амир Абдулҳай уни йўқлаб келди-да:

— Сен доим ватанимга кетаман, юртимга кетаман, деб ҳоли-жонимга қўймас эдинг, ота-онангнинг номига бир хат ёзиб бер, қандай йўл билан бўлса ҳам уларга етказиш чорасини кўраман.

Орадан анча йиллар ўтиб кетган, лекин ҳалиям ватандан кўнгил узмаган Соатмуроднинг юзи сал ёришгандек бўлди. Қувончдан бақириб юбораёзди. Аммо, ўзини қўлга олиб:

— Қани эди, мен ҳаётга қайта келгандай бўлар эдим, — деди бошқа сўз тополмай.

Соатмуроднинг кўзлари чақнар, хурсандлигидан тузукроқ сўз тополмай қийналар эди.

1991 йилнинг сентябри.

Соатмурод радио қулоғини бураб, ахборот эшиттириб қолишини соатлаб кутиб ўтирар эди.

...Унинг қулоқларида шундай сўзлар жаранглади:

— Ўзбекистонда мустақиллик куни эълон қилинди!

Наҳотки рост бўлса? Наҳотки...

У ўзини қушдек енгил сезар, уйидан жавоб келишини ухламай кутар эди. Охири бора-бора унинг кутишлари чўзилаётгандек бўлаверди. Минутлар йилларга тенг бўлаётганлигидан бетоқатланар эди.

Бир куни... Қай кўз билан кўрсинки, хатига жавоб олди!

Хат орқали алоқа бир неча марта такрорланди. Бунда албатта афғон биродарларининг кўмаги кам бўлгани йўқ.

...Соатмуроднинг юзи тундлашди.

— Иккита кундалик дафтарга бошимдан ўтган барча кўргиликларини оқизмай-томизмай ёзиб борган эдим, лекин мужоҳидлар:

— Сан шўравийларнинг жосуси экансан, деб тортиб олдида, йиртиб ташлади.

У бир пас худди ухлаётгандек кўзини чирт юмиб турди-да. дардининг қолган-қутганларини ҳам тўка бошлади.

— Мен тутқунлик йилларимда бир нарсани аниқ-тиниқ ҳис этдим. У ёқларда кўп одамлар фақат ўзим бўлсам, дейди. Биров очликдан силласи қуриб, оғзи очилиб мажолсиз ётса, иккинчи бир киши бепарво томошабин бўлиб тураверади. Кўпчилик ватан шуҳрати учун жон куйдирмайди. Ёлғиз ўзини ўйлайди—бу даҳшат!

Унинг қорамтир юзи сал ёришгандек бўлди. Кўзлари сал намланди ва овози негадир ҳазин чиқди.

— Биз Ўзбекистонни ердаги жаннат дейишимиз керак. Ҳурматли Президентимиз Ислом Каримовга минг раҳмат! Мана қари одамлар эллик-олтмиш минг сўмлаб нафақа олишаётир. Ҳамма — етти яшардан етмиш яшаргача шу она тупроқ — жондан азиз ватан тараққиёти учун курашаётир. Мен икки хил мамлакат — икки оламда яшаб, орттирган хулосам ана шу! — С. Бакиров дардли ҳикоясини ана шундай якунлади.

— Афғонистонда ҳам бизни ўйлайдиган юртдошларимиз кўп, — дейди журналист Гелди Саидмаликов. — Биз вилоят раҳбарлари — Мамаюсуф Холбоев, Ҳимоййиддин Шарофиддиновлар билан бирга Соатмурод Бакировни олиб келиш учун вертолётда тўрт соат учдик. Журжон вилоятининг Шивирған шаҳридан олиб келдик. У ерга Термиз университети ўқитувчиси Абдурашид Олтиев ҳам бедарак кетган укасини излаб борган эди, лекин топа олмади. Соатмурод Бакировни бўлса Афғонистон шимолидаги ўзбек қўшинлари қўмондони Абдурашид Дўстим бизга — дўст Ўзбекистонга топширди. Абдурашид Дўстим бу ишни ҳар иккала давлат ўртасидаги дўстона алоқани янада мустаҳкамлаш учун қилган. У Соатмуродни Афғонистондаги мужоҳидлардан минг машаққат билан олган. Биз Соатмуродни уйига олиб борган куни ота-онаси худди ўғли тирилиб келгандек жуда катта тўй қилиб берди. Бу воқеани бутун Ғафур Ғулом номли жамоа аҳли байрам қилди.

• • •

Соатмурод афғон тупроғида кечган азобли кунлари ҳақида сўзлар экан, қарийб олти соат вақт қандай ўтганини сезмай ҳам қолибмиз.

У намланган кўзларини артар экан, мана шу гапларимни қўшиб ёзинг деб илтимос қилди:

— Ватанимнинг қадри олтиндан қиммат эканлигини дарбадарликда — муҳожирликда аниқ ҳис этдим. Айрим нонкўрларнинг билиб-билмай «мустақиллик ўзи бизга нима берди?» деганга ўхшаш алжирашини эшитиб қоласан. Ундайларга мен: мустақиллик бизга аввало она-Ватан берди, деб жавоб берган бўлур эдим.

Бу Соатмуроднинг, собиқ тутқуннинг анор каби эзилган юрагидан сизиб чиққан бир томчи эди.

— Жовли ака, илтимос, мен бир-икки сўз айтай, юрагим тўлиб кетган, шуларни бутун ўзбек элим эшитсин, олти йил ватандан олисда — тутқунликда яшаб 1992 йилда уйимга қайтдим. Худога шукр. Энди юрагимдагиларни бир тўкиб солай. Мен кўрган кунларни ҳатто етти ёт бегонага ҳам раво кўрмайман! Муҳожирликда ўтган олти йил давомида менга на таом, на айш-ишрат татиган эмас. Бамисоли заҳар-заққум ютаётгандек эдим. Миямда шундай ақида михланиб қолди: эй ғофил банда, бегона юртда шоҳ бўлиб, маишатда кун кўрганингдан кўра, ўз юртингда гадо бўлиб, тупроғини тавоф қилиб юрганинг минг марта аъло экан!

Ўзга юртда қалтис қадам ташлаб, Ватанимдан бир умр мосуво бўлишимга сал қолди. Шу боис мен юртим одамларига хорижни қўмсаб хом хаёлларга берилмасликни маслаҳат қилар эдим. Мен ахир, энди дунёдаги энг бахтиёр инсонман. Вақти-соати етиб ҳоким она-тупроғим бағридан жой олади. Инсон зоти учун бундан кўра азизроқ бахтни ҳатто тасаввур ҳам қила олмайман. Муҳожирликдаги ҳаёт—аросатдаги ҳаёт! Инсон зоти аросатда яшамасин экан. Ундан чекиниш эса мен учун иккинчи ҳаёт. Энди ўла-ўлгунимча Ватанимга садоқат билан хизмат қиламан. Бу—менинг энг буюк орзум.

Жовли ХУШБОҚОВ,
«Туркистон» мухбири.

Спорт

«НЕФТЧИ»—ФИНАЛДА

АВВАЛЛАРИ ўзбек футболи борасида гап кетса, энг биринчи бўлиб «Пахтакор»ни тилга олар эдик. Спортни, унинг турлари, айниқса футболни ривожлантириш борасида республикамизда қилинаётган саъйи-ҳаракатлар туфайли кенг имкониятлар очилмоқда. Тан олишимиз керакки, сўнгги уч йилда Ўзбекистон футболи сезиларли даражада ривожланди. «Пахтакор»нинг сафидан «Нефтчи», «Навбаҳор», «Сўғдиёна» каби жамоалар муносиб ўрин олиш учун ўзларини кўрсатмоқдалар. Энди ҳеч ким энг кучли жамоамиз, деб «Пахтакор»ни кўрсата олмайди. «Пахтакор»чилар биздан ранжимасинлар, биз «Пахтакор» каби кучли жамоалар сафи кенгайиб, ҳаммаси бир-бири учун муносиб рақиб бўла олишларидан қувоняпмиз, холос.

Газетамизнинг аввалги сонларидан бирида Москвада бўладиган Ҳамдўстлик Давлатлари чемпионларининг иккинчи халқаро турнирида республикамиз чемпиони Фарғонанинг «Нефтчи» жамоаси ҳам қатнашишини хабар қилган эдик. Бу халқаро турнир кеча 4 февраль куни якун топди. Шу куни финалда Москванинг «Спартак» ва ўзимизнинг «Нефтчи» жамоалари майдонга тушишган. 28 январда бошланган бу турнирнинг илк кунлариданоқ биз хушхабар устига хушхабар эшитавердик. «Нефтчи» барча рақибларини бирин-сирин мағлубиятга учратиб финалга чиқди. Шуни ҳам таъкидлаб ўтмоқчимизки, барча учрашувлар ёпиқ майдонда (ёки сунъий майдонда) ўтказилди. Бу фарғоналиклар учун бир қанча ноқулайликлар туғдирмасмикин, дея хавотирда эдик. Айни шу муаммо борасида «Ўзбекистон футболи» газетасининг мухбири саволига «Нефтчи»нинг мураббийси Ю. Саркисян «халқимиз ибораси билан айтганда устасига барибир», деб жавоб берган. Бу ерда кўриб турганингиздек Саркисян ҳақ бўлиб чиқди.

Энди мусобақа ҳақида. Тўртинчи гуруҳда «Нефтчи» билан бирга Қирғизистоннинг «Олға» РИИФ, Минскнинг «Динамо» ва Россия ёшлар терма жамоалари баҳслашишди. Фарғоналиклар биринчи учрашувни «Олға» билан ўтказишди. Илк ўйиннинг илк дақиқалариданоқ кўтаринки руҳ билан майдонга тушган «Нефтчи» учрашув тугагунгача шаштини пасайтирмади. Йигитларимизнинг маҳорат ила кўрсатган чиройли ўйинлари жамоага 6:0 ҳисобига ғалаба келтирди. Бу — турнирнинг биринчи куни қайд қилинган энг йирик ҳисоб билан эришилган ғалаба эди.

Тўртинчи гуруҳдаги асосий учрашув «Нефтчи» — «Динамо» (Мн) футболчилари майдонга тушишгач бошланди. Айнан шу учрашув ҳамма нарсани ҳал қиларди. «Нефтчи» ғалаба қозонса ярим финалга муддатидан олдин йўлланмани қўлга киритади, «Динамо»га эса ҳеч қандай имкон қолмайди. Агар акси бўлса ҳаммасини учинчи тур ҳал қилиши керак бўларди. Учрашувнинг 10 дақиқасида минскликлар киритган тўпдан сўнг кўпчилик «Нефтчи» ҳисобига мағлубият ёзиб қўйишганди. Аммо ҳамюртларимиз 0:1 ҳисобида имкониятни бой бера туриб, 5:1 натижа билан ғалабага эришдилар ва кучлиликда Минскнинг машҳур жамоасидан қолишмасликларини намойиш қилдилар.

Россия ёшлар терма жамоаси билан бўладиган ўйин «Нефтчи» учун аҳамиятсиз эди. Россияликлар турнирдан ташқари, шунчаки бўлғуси халқаро мусобақаларга тайёргарликни ўташ учун бу турнирда қатнашишди. Шундай бўлсада «Нефтчи»нинг 0:6 ҳисобида мағлубиятга учраши бизни ранжитмай қўймади.

Ўз гуруҳларида (3-гуруҳ) барча рақибларини мағлубиятга учратган Тбилисининг «Динамо» жамоаси ярим финалда фарғоналикларнинг рақиблари бўлишди. Шиддатли ўтган учрашувда 0:2 ҳисоби билан ютқазиб турган «Нефтчи» футболчилари «Динамо»чилар дарвозасига учта тўп киргизиб (3:2), финалга йўлланма олдилар.

«Динамо» (Тб) финалга чиқади, деб башорат қилганлар доғда қолишди. Иккинчи финалчи «Спартак» (Москва) жамоаси ҳам ўзига рақиб деб грузин футболчиларини мўлжаллаб қўйган экан. Яна шуни айтмоқчимизки, тбилисиликлар ушбу турнирга тайёргарлик ўташ жараёнида Олмонияда немисларнинг бир қанча номдор клубларини доғда қолдириб қайтишганди.

Шунга кўра, «Нефтчи» 4 февраль кунги «Спартак» билан бўлган учрашувда қандай натижага эришганидан қатъи назар «Баракалла, «Нефтчи!» деб айтишга ҳақлимиз.

Нодир МАҲМУДОВ.
«Туркистон» мухбири.

Кўз кўриб, қулоқ эшитмаган...

ЁТОҚХОНАДАГИ ҚОРА ЧОЛ

Ҳозирги кунларда кўп рўзномаларда турли сирли ҳодисалар, ғайритабиий қобилиятли одамлар, руҳлар, арвоҳлар ҳақида қатор мақолалар чоп этилмоқда. Уларда баён этилган воқеаларга кишилар ҳар хил қарайдилар, турлича нуқтаи назар билан ёндашадилар. Менимча, инсон теварак-атрофидаги оламни кўриб, «мен шуни кўраяпман, бундан бошқа ҳеч нарса йўқ» деб бир томонлама фикр юритмаслиги керак. Зеро, буюк бобокалонимиз Абу Райҳон Беруний «Олам мўъжизаларга тўла» деганларида нақадар ҳақ бўлганлар. Мен қуйида ўзим яшаган талабалар ётоқхонасида содир бўлган ғаройиб воқеаларни баён этаман.

1990 йил. Қўқон Давлат педагогика институти, ўзбек тили ва адабиёти факультетининг 4-курсида ўқиб юрган кезларим эди. Биз талабалар Қўқон шаҳрининг Ғиштли мачит маҳалласидаги 3-ётоқхонада яшардик. Ётоқхонамиз 4 қаватли бўлиб, 1-қавати институтимиз дам олиш ва даволаниш профилакторийси, 2—3 қаватларида педагогика-психология куллиёти талабалари яшарди. Биз тилчилар эса 4-қаватга жойлашгандик. Шу маҳалгача маҳалла ўртасида жойлашган бу ётоқхона ўрни қабристон бўлганини, ётоқхона қурилишида бу ердаги одам суякларини кавлаб олиб, Афғон боғ маҳалласидаги «Мангу ҳаёт» қабристонига дафн этишганини, ҳатто айрим жасадлар қолиб кетганини эшитиб юрар эдик. Айтишларича, ётоқхона ўрнидаги қабристон Худоёрхон хонлик қилган замондан бери бўлган экан. Ноябрь ойига келиб, ётоқхонада бош-оёқ қора кийим кийиб юрувчи чол пайдо бўлибди, деган гап чиқди. У биринчи марта бувайдалик ётоқхонамиз қоровулига йўлиққан. Эртаси куниёқ дарсдан келгач, ҳамкурсим, гуруҳбошимиз Абдулҳамид билан бирга қоровулнинг олдига тушиб, кеча тунда бўлиб ўтган воқеани сўрадик. Қоровул бироз сукунат сақлаб туриб, шундай деди: — Кечаси соат бирдан ўтган эди. Ҳамма қаватларни бир қатор айланиб чиқиб, ўрнимга чўзилдим. Шу маҳал тепадан зинадан тушиб келаётган оёқ товушини эшитдим. Аввалига бирортаси касал бўлиб қолган бўлса телефон қилишса керак, деб бепарво ётавердим. Бир оздан сўнг тушаётган одам ичкари эшик олдига етиб келди ва эшикни тақиллатди. Мен эшикни очдиму... қўрқувдан қотиб қолдим. Қаршимда қора кийимли, бошини эгиб олган чол турарди. Тилимда дуо, эшикни маҳкам беркитиб олдим. Эшик дастасини ушлаган куйи ярим соатча калима келтириб турдим. Кейин эшикни очсам, ҳеч ким йўқ эди.

Бир неча кундан кейин яқин дўстимиз, Қашқадарёнинг шўх йигитларидан бўлган Норқувват (у бизнинг қаршимиздаги хонада ёлғиз ўзи яшарди) тунда аллақандай қора чол келиб, мени бўғаяпти деди. Ҳамиша хушчақчақ, қувноқ юрувчи бу паҳлавондек йигит касал бўлиб ётиб қолди. Шу воқса таъсирида шаҳар касалхонасида даволаниб ҳам чиқди. Иккала воқеадан кейин қора чол тез-тез ўз «жамолини» кўрсатиб турадиган бўлди. Бир сафар ошхонага чойнакни олиш учун кирган иккинчи курс толибаси қора чолни ўша ердаги столга икки қўлини тираб турган ҳолида кўрганини айтса, иккинчи сафар ҳамкурсимиз, байналмилалчи жангчи Қаҳрамон ярим кечаси тамакининг хуморини босиш учун коридорга чиққанда қора чолнинг ўзи томонга юриб келаётганини кўрганини сўзларди. Қизиғи шундаки, қора чол фақат тунда ётоқхона «кезарди». У бизнинг тўртинчи қаватни айниқса «ёқтириб» қолганди. Баъзи қизлар шундай воқеалар такрорланавергачдан кейин ётоқхонада яшамай қўйишди.

Бу орада янада ғалати воқеа юз берди. Кечки пайт соат 10 лар чамаси эди. Мен ҳамхонам билан бирга дарс тайёрлаб ўтирардим. Шунда бизнинг хонамизга ёндош хонадан қичқириқ эшитилиб қолди. Биз дарров ўша хонага кирдик. Қичқириқни эшитган бошқа йигитлар ҳам келишди. У хонада курсдошларимиз Нодир, Қаҳрамон ва биздан бир курс қуйи ўқувчи Улуғбек яшарди. Нима бўлди, деб сўрайверганимиздан кейин сув ичиб, бир оз ўзига келган Нодир бўлган воқеани айтиб берди. — Футбол ўйнаб чарчаганимиз учун эртароқ ётгандик. Бундан ўн минутча олдин мен бехосдан уйғониб кетдим ва хонамиз ўртасида турган, боши қуйи эгилган, қоп-қора кийимли чолни кўрдим. Ирғиб ўрнимдан туриб Улуғбекни уйғотдим. У ҳам кўрди, кейин бир-биримизни қучоқлаб олиб бақиравербмиз. Эшитиб, сизлар кириб келдиларинг.

Шундан кейин мен бир ҳафта чамаси ўқишга бора олмадим. Боргач, йигитларнинг қурбонлик сўйишганини эшитдим. Аввал ётоқхонага қўшни уйда турувчи мўйсафид домладан маслаҳат сўрашибди. У зот «бирор жонлик сўйиб, ис чиқариш керак, бу асли муқаддас жой, ҳеч бўлмаганда товуқ сўйинглар. Бўлмаса, қора чол сизларни тинч қўймайди» дебди. Йигитлар шу заҳоти товуқ олиб келиб сўйишибди. Ҳалиги домлани ётоқхонага олиб чиқиб, қуръон ўқитишибди. Расм русмлар амалга оширилгандан сўнг қора чол ҳеч кимга кўринмайдиган бўлди. Бу 1991 йилнинг июнь ойи эди.

Ҳурматли муштарийлар! Юқоридаги мақола зинҳор-базинҳор олди-қочди, ёлғон-яшиқ, ҳаёлий воқеалар тўплами эмас ёки одамларни қизиқтириш, иқтисодий қийинчиликлардан кишиларимизни чалғитиш мақсадида ёзилгани йўқ. Мен қаламга олган бир-бирига боғлиқ бўлган бу ҳодисалар ҳақиқатда ҳам ўзим яшаган ётоқхонада содир бўлган. Мақолада тилга олинган талабаларнинг номини ўзгартирганим ҳам йўқ. Тўғрисини айтганда, ётоқхонамизда кўпчиликни қўрқитган қора чолни мен ўзим бирор марта кўрмаганман. Аммо, ётоқхонамиздагиларнинг кўрганлигига сўзсиз ишонаман. Аслида, шунга ўхшаш воқеаларнинг шахсан гувоҳи бўлган, эшитган кишилар кўплаб топилади.

Халқимиз орасида қадим-қадимдан муқаддас жойлар, қабристонларни топтаб бўлмайди. Қабристонлар бузилса руҳлар безовта бўладилар, деган гап-сўзлар юради. Булар ўз-ўзидан келиб чиқмаган, албатта. Балки, бизнинг ётоқхонамизда кўринган қора чол безовта руҳларнинг биридир.

Мирзо ҲОЛИҚ.

Газета саҳифаланаётганда:

БЎРИЛАР ҲУЖУМИ

«Бўрилар хонадонларга ҳужум қилиб, қўй-эчкиларни ҳам «тинчитиб» кетаётганмиш». Кейинги ой давомида бундай гаплар Иштихон туманининг айрим қишлоқларида оралаб қолди. Қишлоқ аҳли анча ташвишга қолди. Иш шу даражага етдики, охири ички ишлар бўлимидан майор О. Жўрақулов бошчилигида махсус гуруҳ ташкил қилинди. Уларнинг тўплаган маълумотларига қараганда гаплар бирмунча рост. Бўрилар асосан тунда ҳужум қилишмоқда. Лекин ваҳимали миш-мишларга ҳожат йўқ.

Шу пайтгача оч бўрилар еттитадан кўпроқ қўйни, ўн саккизтадан ортиқроқ куркани бўғизлашган. Айни дамда аҳолининг осойишталиги сақланди. Бўрилар ҳужуми деярли бартараф этилди.

С. САЪДУЛЛАЕВ,
С. ЗОҲИДОВ,
Самарқанд вилояти.

«ЎЗТАДБИРКОР» КУЧГА ТЎЛМОҚДА

28 январь куни Тошкентда «Ўзтадбиркор» акционерлик-тижорат банкининг умумий йиғилиши бўлди. Йиғилишда банкнинг барча бўлинмалари раҳбарлари, муассис ташкилотлар вакиллари иштирок этишди. Ўтган йилга якун ясалиб, республикамиз Президентининг яқиндаги фармони туфайли вужудга келган янги шароитда фаолиятни ривожлантириш билан боғлиқ масала ва вазифалар муҳокама этилди.

— Ўзбекистон Молия вазирлиги, Республика хусусий ёрдамчи хўжаликлари эгалари уюшмаси ва «Қишлоқхўжаликсаноат б а н к» и банкимизнинг муассислари бўлишди, — дейди «Ўзтадбиркор» бошқаруви раиси А. Юсупов. — Банкимиз фермерлар, деҳқончилик ва ижара хўжаликлари, қишлоқ ишбилармонларига хизмат кўрсатишга ихтисослашган. Ўтган йили ҳукуматимизнинг деҳқончилик ва фермерлик ҳаракатини қўллаб-қувватлашга қаратилган қарорларига мувофиқ биз шаҳарлик ва қишлоқлик мижозларимизни кредитлар, шу жумладан, имтиёзли кредитлар билан ҳам таъминладик. Давр иқтисодий масалаларни ҳал қилишга янгича ёндошишлар зарурлигини тақозо қилаётган бугунги кунда «Ўзтадбиркор»нинг маблағи етишмайди. Шунинг учун биз бу йил асосий жамғармани тўрт бараварга оширмоқчимиз. Бу — энди иш бошлаётган қишлоқлик ва шаҳарлик ишбилармонларни кредит билан таъминлаш, имтиёзли кредитлар миқдорини ошириш имконини беради.

Айни пайтда банк «Ўзтадбиркор» акцияларини сотиш йўли билан аҳоли ресурсларини ҳам жалб қилиш ниятида.

И. САФАРГАЛИЕВА,
ЎзА мухбири.

Севинаман тиниқ юзингда
Кўриб турсам ўзимнинг аксим,
Гул унмоқда демак изимда —
Сени бахт деб биламан қизим!

Козим ЎЛМАСОВ сурати.

ҚЎЙЛИҚ ОТА МАҚБАРАСИ

Тошкент шаҳрининг шимоли-ғарбида жойлашган Қўйлиқ бозорини билмайдиган кам. Бу ердаги катта мавзе ҳам шу ном билан аталади. Аммо «Қўйлиқ» атамаси қаердан келиб чиққани то ҳануз аниқ эмас. Шу хусусда эл аро турфа афсоналар юради. Уларга кўра, бу атама қадимда машҳур Қўйлиқ ота номли тарихий шахсга дахлдор эмиш. Бошқа тахминлар ҳам йўқ эмас. Яъни, мана бундай: ҳозирги Қўйлиқ мавзеи қадимда Тошкент шаҳридан ярим тош масофа нарида, карвон йўли устида эди. Бу ерда катта кечув бўлган. Эҳтимол карвонлар шу ерда тўхтаб, қўйларини суғориб олгани учун ҳам бу жой бора-бора «Қўйлиқ» деб аталиб кетгандир.

Хуллас, ҳозирча бу масалада аниқ бир хулоса йўқ. Лекин Қўйлиқ ота чиндан ҳам тарихий шахс бўлгани ҳақиқатга яқин. Негаки, халқ шу чоққача Қўйлиқ ота руҳига эъзозу эътиқод расмидан бир зум бўлсин тийилган эмас. Халқ руҳи — ишончли манба. У билмаса, гапирмайди. Қолаверса, илмий кузатишлар ҳам Қўйлиқ мавзеида қадимда улуғ аждодларимиз яшаб ўтганидан далолат беради. Қўйлиқ бозори яқинидаги кўҳна қабристон харобаларида тадқиқотлар ўтказилганида XI—XII асрга оид муҳим ҳужжатлар топилди. Улар қабристонга кўп мўътабар зотлар дафн этилганидан далолатдир. Ажаб эмаски, улар ичида Қўйлиқ отанинг ҳам ҳоки поклари ором топган бўлса. Жамоатчилик ташаббуси билан худди ана шу жойда Қўйлиқ ота мақбараси тикланади. Тошкент шаҳар ҳокимлиги бу ташаббусни қўллаб-қувватлади. Хилхона тархини маданият ишлари вазирлиги таъмирлаш бош бошқармаси меъмори Каримберди Юсупов тайёрлади. Ҳозирги кунда унга нақшу нигор бериш, сайқаллаш ишлари бажарилаётир.

Муртазо ҚАРШИБОЙ,
ЎзА мухбири.

Келгуси сонда:

● БИР ПАРЧА ОЛОВ.

● СУҒУД ТИЛИ — БОБОЛАР ТИЛИ

Эҳтиёт бўлинг, порахўр!

НАФСИМ МЕНИНГ БАЛОДУР

Ҳар кўришганда бирор ширинликми, ўйинчоқми бериб ёш боланинг кўнглига йўл топишга урингаида, бир кун келиб унинг кўзига одам эмас, балки нафс ифодасига айланиб қолишингиз мумкинлиги ҳақида ҳеч ўйлаганмисиз? Ишонасизми, йўқми кеча совғангизга мазахўрак бўлган бола, ўзингизникими ёки бошлиғингизнинг арзандасими фарқи йўқ, бугун сиздан каттароқ нарсани очиқча талаб этади. Совға — поранинг маданий тури дейишади, бу гапда жон бор. Аммо, мен самимиятга йўғрилган ҳотамтойликка қарши эмасман, шу жумладан совғагаям. Фақат ҳамма нарсада меъёр, инсоф бўлгани дуруст. Акс ҳолда киши эндигина 32 ёшга кирган Валижон Ариповдек бош чангаллаб қолиши тайин. Олий маълумотли, уч нафар вояга етмаган боланинг отаси бўлган бу йигит Тошкент шаҳар ҳокими ижроия маҳкамасининг коммунал мулкчилик ва хусусийлаштириш бош бошқармасида бўлим бошлиғи вазифасида ишларди.

Маоши, ҳурмату-эътибори, идорасидаги нуфузи ҳам чакки эмасди унинг. Аммо, Республика маиший хизмат Иттифоқи қошидаги ўқув курси томонидан ташкил этилган, шаҳардаги Чилонзор мавзеси, 8 — даҳа, 7 — «а» баракда жойлашган «Дилбар» кичик корхонасининг ҳужжатлари қўлига келиб тушгач, Валижонни шайтон йўлдан урди. Аслида бу корхона Мельников деган шахснинг раҳбарлигида тузилган эди. 1992 йил ноябрда Мельников қарилик нафақасига чиқди-ю, ўрнини Гончарова га бўшатиб берди. Бу вақтда эса «Дилбар» кичик корхонасини хусусийлаштириш зарурати туғилди, янги раҳбар ҳужжатларини тайёрлаб Ариповнинг қўлига топширди. Валижон қоғозларнинг у ёқ бу ёғини титкилаб ҳеч вақо тополмади. Бироқ, кўнглига шубҳа ораладими, қонунга биноан ҳужжатларни тафтиш этиш учун комиссия тузди. Январь ойида «Дилбар» кичик корхонасининг хусусийлаштириш ҳужжатларида қонун бузилгани, прессловчи ва тикиш машиналари арзон сотилгани, корхонанинг нархи сувтекин қилиб кўрсатилгани аён бўлиб қолди. Бу орада Гончарова ва Петрушиналар Ариповнинг олдига неча бор келиб кетмади дейсиз. Хусусийлаштириш қоғозидан эса ҳамон дарак йўқ эди. Ниҳоят, Валижон гапнинг дангалига кўча қолди: иш пулсиз битмайди. Гончаровадан «оладиганингни олу қилиб бер», деган гапни кутганди у, бўлмади. Сўнг у корхонанинг нархи 1 миллион 200.000 рубль бўлади — деди. Акс ҳолда «ким ошди савдосига қўйиб юбораман» қабилида найрангбозликка ўтди. Корхонани хусусийлаштирадиган бошқа идора бўлмаганидан Гончарова бор-ай, деб қўл силтаб кета олмади. Тортишди, илтимос қилди. Оқибат корхонанинг нархи бу сафар 870.000 сўмга баҳоланди. Бу баҳо ҳам бош директорни қониқтирмади. Аммо ана шунда Валижон ишхонасидан Петрушинани чиқариб юбориб Гончаровага ўз муддаосини очиқ айтди: 500.000 рублни доллар ҳисобида олиб кел, ишнинг бирпасда битади. Гончарова бунча пулга қурби етмаслигини ошкора тан олди ва ғаройиб савдо қилиб, таъмагир амалдорни 300.000 рублга кўндирди. Гончарова эски танишининг (ахир Валижонни шаҳар режалаштириш идорасида иқтисодчилигидан буён биларди-да) нафси нега бу қадар ўпқон бўлиб кетганидан ҳайрон бўлди. Шунча пулни топиш ташвиши бечора аёлни буткул довдиратиб қўйди. Ўйлаб-ўйлаб охири ички ишлар идорасига боришга қарор қилди. Шундан сўнг Арипов билан учрашди. Пулни 1 март куни олиб келишини айтди.

Айтилган куни Гончарова таниш-билишларидан йиғиб 50.000 рубль тўплади. Пулни олди-да, мўмай даромадга минг бир режа тузиб интизор ўтирган Ариповнинг олдига жўнади.

Ўша куни соат 14 лар бўлса-да, Арипов хонасида эмас экан. Гончарова уни 38-хонадан топди. Валижон аёлни кўрди-ю, суюниб кетди. Хонасига киришгач, эшикни ичкаридан қулфлади-да, пулнинг кичик қисмини эринмай санаб чиқди. Қолганини эса шунчаки чамалади-да сейфга ташлади. Шу тариқа у олди-бердининг биринчи қисмини туғаллаб, мижозига «иш битди, кейинроқ ҳужжатни олиб кетасиз», деди илжайиб. Бироқ, шу пайт Арипов учун сира кутилмаган вазият юз берди: хонага милиция ходимлари кириб келишди. Вазият, гувоҳлар иштироки, ашёвий далил айбдорни буткул довдиратиб қўйди, дастлабки тергов даврида у ўз айбини рад эта олмади.

СУД ҲУЖЖАТЛАРИДАН:

Тошкент шаҳар судининг жиноят ишлари бўйича судлов коллегияси судланувчи Валижон Ариповни Ўзбекистон Республикаси Жиноят мажмуининг 152-модда 3-қисмига кўра 8 йилга озодликдан маҳрум этиб, мол-мулкини давлат фойдасига мусодара этди. Милиция ходимлари томонидан ўша куни амалдорнинг сейфидан топилган 50.000 сўм Гончаровага, 39.865 сўм ва 780 АҚШ доллари давлат фойдасига ўтказилди.

ХУЛОСА: боғча, мактаб, олий даргоҳ, озми-кўпми давлат идорасидаги масъул лавозимлар, демакки, арзигулик поғоналарни босиб ўтган эсли-ҳушли бир йигит бугун маҳбус, ҳамма нарсадан маҳрум этилган. Бунга ким айбдор, унинг бу қадар баднафс бўлишига ким сабабчи? Келинг, сал эркинроқ фикр юритайлик: у нега катта миқдорда пора сўради? Бундан Арипов илгари ҳам пора олиб юргану, уни «сотадиган» одам бўлмаган экан-да, деган хулоса чиқмайдими? Яна бошқа жиҳатдан одам оласи ичида, деган гап ҳам бор. Тўғри, камроқ ишлаб роҳатда яшайдиган замон ўтиб кетди. Президентимизнинг жиноятчиликка қарши кураш бошлагани, иқтисодимизни кўтариб, рўзғоримизни бутлаш учун тадбиркорлигу ишбилармонликка, ташаббусга жиддий эътибор бераётгани бежиз эмас. Бугунги кунда хусусийлаштириш бошқармасида шундай бир таъмагирнинг ишлаб келгани кишини бир жиҳатдан қайғуга солса, яна бир жиҳатдан мулоҳаза юритишга ундайди. Унинг нуқси шу идораю тумандаги раҳбарий тизимларга урмадимикан? Уни шу масъул лавозимга ким тавсия этган ўзи? Ахир у осмондан «тўп» этиб раҳбар бўлиб тушмагандир. Биз эса мақоламизни биргина Ариповни таниганлар ҳайратланиши учун эмас, балки эртаси ёруғ Ўзбекистанимизда битта ҳам бундай таъмагирлар бўлмасин, дея ёзганимизни яна бир бор эслатиб қўймоқчимиз.

Абдунаби АЛИҚУЛОВ,
журналист.

Туркистон бир, ватан бир

ТУРКИСТОН ТИЖОРАТ МАРКАЗИ

АҲОЛИ ДИҚҚАТИГА!

1 февралдан электр қувватига тўлов нархлари қиймати ЎЗГАРАДИ.

Янги нархларга асосан 1 кВт-соат электрқуввати **10 СЎМ.**

10 февралгача январь ойида фойдаланилган ҳар 1 кВт-соат электр қувватига 4 сўмдан тўлаш мумкин. Кейин янги нархлар бўйича тўлов жорий қилинади. Табиий газ ўрнига электр плиталари ўрнатилган уйларда яшовчилар учун тўланадиган нарх 1 кВт-соат электр қувватига 5 сўм 39 тийинни ташкил этади.

Электр қувватидан фойдаланадиган фуқароларнинг барча қатламлари учун тўловдаги имтиёзлар сақлаб қолинади.

ЭСЛАТАМИЗ!

Фуқаролар тўловдаги имтиёзлардан 110 кВт-соатдан ортиқ бўлмаган ҳолларда фойдаланиш ҳуқуқига эгалар. Ушбу миқдордан ошиб кетган бўлса 1 кВт-соатга умумий нарх бўйича 10 сўмдан тўланади.

«ЎЗЭНЕРГОНАЗОРАТ».

Юнусобод туманидаги 9-олий мактаб жамоаси, шу мактаб директори Гавҳар Каримовага турмуш ўртоғи **Темур КАРИМОВнинг** бевақт вафоти муносабати билан ҳамдардлик изҳор қилади.

Бош муҳаррир Ғаффор ҲОТАМОВ.

Таҳрир ҳайъати: Одил ЁҚУБОВ, Баҳодир ЖАЛОЛОВ, Ҳалима ХУДОЙБЕРДИЕВА, Абдуқодир ЭРГАШЕВ, Алишер ТЕШАБОЕВ, Муқаддас АБДУСАМАТОВА, Муҳаммад АМИН, Аҳрор АҲМЕДОВ, Рустам БОЙМУҲАММАД, Зайниддин МАМАДАЛИЕВ, Карим РАҲИМ, Сирожиддин РАУФ, Зайниддин РИХСИЕВ — масъул котиб, Ислом ҲАМРО.

Таъсис этувчи:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ

газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-54-65; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг чоршанба ва шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00012. Буюртма Г—799 41426. нусхада босилди. ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 23.00

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. Индекс: 64672. 1 2 3 4 5 6